

»KOROTAN«

Na »Starem trgu« občudujemo vodo iz bruhajočega zmaja, kar je eno od čudes starodavnega Celovca, mesta ob Vrbskem jezeru, ki je obdano z gorami severno in južno, vsenaokrog pa z negovanimi parki in nešteti gradovi, ki čuvajo palače, cerkve, ulice in trge.

Pravljica, ki jo je vredno doživeti!

Domoznanski oddelek

tp 05

JESENSKI LISTI

2017

070.48-057.75(497.12 Ilirska Bistri



2002939, 23/24

COBISS e



Izlet članov DU Ilirska Bistrica na Koroško

Beseda uredništva

Po dveletnem premoru vam v branje ponujamo triindvajseto številko priljubljenega glasila. Že v samem začetku urejanja in izdaje Jesenskih listov smo se zavedali morebitnih težav, ki bi lahko ovirale naše delo, zato smo glasilo izdajali kot občasnik in se res nismo motili. Vedno so nastajale težave pri zagotavljanju finančnih sredstev za plačilo tiskanja, kar je še posebno prišlo do izraza lansko leto. Sponzorjev in tistih, ki bi podprli naše delo, je vedno manj. Tudi tokrat ni šlo brez težav, a so se našli ljudje dobre volje, ki so nam priskočili na pomoč. Uspelo nam je izdati glasilo, v katerem boste našli zanimive prispevke naših sodelavcev. Vsem, ki ste prispevali svoje pisne izdelke in kakorkoli pomagali pri izdaji Jesenskih listov, se iskreno zahvaljujemo. Vam, dragi bralci, pa želimo prijetno branje in zabavo!

Uredništvo



Upokojenci na izletu v Benetkah



Z izleta ob Soči



Z izleta na Plitviških jezerih

Dosežki v letu 2017

Marca smo na občnem zboru članov upokojenskega društva sprejeli program dela na treh bistvenih področjih našega delovanja. Kako smo bili uspešni oziroma kje nam ni uspelo, pa v nadaljevanju.

SKRB ZA ČLANSTVO

Osnovno delovanje društva je osredotočeno na skrb za članstvo, saj smo upokojenci kot ena izmed bolj ranljivih skupin zainteresirani za čim lepšo in srečnejšo jesen našega življenja. Dober ducat prostovoljk in prostovoljcev v dejavnosti »Starejši za starejše« pod vodstvom mentorice Dore Kalčič skrbi za povezanost upokojencev, starejših od devetinšestdeset let, ne glede na vključenost v društvo, in za njihovo boljše počutje tako z obiski ter seznanjanjem z njihovim položajem kot tudi z neposredno pomočjo, ki jo lahko nudijo prostovoljci. Za lastno usposobljenost skrbijo tako na mesečnih srečanjih kot na organiziranih izobraževanjih, ki jih organizira vodstvo pokrajinske zveze DU. Pri tem delu ne smemo prezreti obiskov devetdesetletnikov (12), voščil starejšim nad osemdeset let in slovesa od preminulih (23).

NAŠ ZBOR

Pohvale vredno je več kot petintridesetletno nepretrgano delovanje pevk in pevcev našega zbora. Hvala jim izkažemo s pohvalami in priznanji. Največja potrditev njihovega dela pa je zadovoljno občinstvo, ki redno spremlja njihove nastope – vključno z nastopom na zboru članov, ki je svojevrstna

prireditev, z nastopom na reviji Primorska poje in Srečanju upokojenskih zborov južnoprimorskega združenja v Postojni. Prav na tej reviji so bili izbrani, da zastopajo našo pokrajino na Republiški reviji PZ DU Slovenije na festivalu za tretje življenjsko obdobje v Cankarjevem domu v Ljubljani konec septembra. Istega dne so s skupino mladih pevcev in godcev Rojčevih pet nastopili na Medgeneracijskem odru z izbranim programom.

ŠPORTNIKI

Da so zagnani, ni dvoma. Že junija so na Športnih igrah DU JP v Pivki pokazali, kaj zmorejo. Četrto mesto od desetih udeleženihih društev je dober rezultat. Pohvaliti se moramo še s tem, da so se naše pikadistke kot zmagovalke uvrstile na državno prvenstvo, da so bili pikadisti in strelci drugi, šahisti pa tretji. O uspehih na posameznih srečanjih balinarjev, igralcev pikada in rekreativk pa v poročilu ob koncu leta.

POPOTOVANJA

Vodi nas načelo, da je vredno spoznavati novo in utrjevati že staro

znanje, zato so naši izleti in srečanja namenjeni temu cilju. Človek težko verjame, koliko novega vidimo in spoznamo na popotovanjih in kako nam je prijetno, ko ugotovljamo, kaj vse smo že videli in doživeli nekoč. Prvi maj smo praznovali na Kozleku. Istega meseca smo obiskali tudi mesto kanalov in mostov Benetke; v juniju prekrizarili čudovito pokrajino ob Soči; ponovno občudovali izvire, slapove, jezerca in tolmane Plitviških jezer, Liko in jadransko obalo; doživljali Korotan v vsej njegovi lepoti; si ogledali Celovec in miniaturni svet v Minimundusu; se ustavili ob Vrbskem jezeru in obiskali Beljak.

DO KONCA

Čakata nas še martinovanje in prednovoletno srečanje.

Spoštovani bralec!

Če si bil udeleženec kateregakoli dogodka, ostani to še naprej, pa še druge povabi!

O Jesenskih listih, ki so luč sveta ugledali po enoletnem premoru, pa presodi kar sam.

Franc Gombač



*Privez h glasbi***Pogovor z zaslužnim prof. dr. Mirkom Slosarjem iz Jelšan**

Dan brez svetlobe, brez sonca. Dežne kaplje so se z dotikom širokih trtinah listov zlivale v milo pesem. Latnik je trepetal v nežnih sunkih burje in čas je bil pravi za spomine. Pevci jih hranimo in so dragoceni. Obnje se opiramo do zadnjega.

S prijateljem, ki ima za seboj bogato pevsko zgodbo in je bil pevec tudi v zboru Mirka Slosarja, ima v spominih na zborovodjo samo presežke. Bil je dirigent s sposobnostjo, ki jo premorejo redki. Ob neki priliki sem mu povedal, je ob letošnjem jubileju tudi pravi čas, da ponovim, da sem med desetimi zborovodji, ki sem jih kot pevec spoznal, z njim doživel največ. Pesmi, ki jih je posredoval, so bile doživete, posredovane v prefinjeni natančnosti, s srčno močjo. Pevce na odru in poslušalce je pritegnil v celoto vrhunskih doživetij. V čast mi je, da sem bil njegov pevec.

Pevka učiteljskega zbora pove: »Vem, ker me občutek ne vara, da je imel Mirko Slosar glasbo v vsakem vlaknu svoje biti. Cel je muzika. Včasih smo imeli občutek, kot da je v transu. Tako občuteno je znal to prečiti v glasbo in v nas pevce, preko nas pa tudi v poslušalce. Takšnega občutja, zlitja v eno, nisem še doživela pri nobenem dirigentu.«

Pred tremi leti, to je leta 2014, ste se po dvainpetdesetih letih redne zaposlitve pridružili našemu stanu – upokojujencem. Preden nam zaupate, kje ste 52 let služili vsakdanji kruh, nam opišite pot vašega dolgoletnega izobraževanja.

Rodil sem se 17. 10. 1942. Prve štiri razrede OŠ sem obiskoval v Jelšanah, nižjo gimnaziijo, danes višje razrede osnovne šole, pa v Ilirski Bistrici, zato sem komaj deset let star odšel od doma v dijaški dom v Trnovem, ki je bil v prostorih samostana. V samostanu je imela svoje prostore tudi nižja gimnazija. Šolanje sem nato nadaljeval na učiteljišču v Kopru. Dodiplomske študije sem opravil v Ljubljani na Pedagoški akademiji in na Akademiji za glasbo. Magistrski in doktorski študij pa sem opravil iz dirigiranja v Beogradu, iz glasbeno-pedagoških znanosti v Ljubljani in iz muzikoterapije na Nizozemskem.

Kje ste si »pridelali« 52 let delovne dobe?

Že med študijem sem vodil moški kvartet na učiteljišču v Kopru in

Primorski akademski zbor Vinko Vodopivec v Ljubljani.

Prvo delovno mesto kot učitelju mi je bilo z dekretom dodeljeno na OŠ v Kuteževem, po odsluženem vojaškem roku pa na OŠ v Jelšanah. Po kratkem času učenja v Jelšanah sem nadaljeval študij v Ljubljani. Po diplomi na Akademiji za glasbo sem se preselil v Koper, kjer sem učil glasbo na OŠ, gimnaziji in na

vzgojiteljski šoli. Po podiplomskih študijih sem se zaposlil na Pedagoški fakulteti v Ljubljani in Kopru, kjer sem dočakal upokožitev.

Poleg redne zaposlitve sem predaval na raznih zborovodskih seminarjih doma in v tujini, vodil številne zборе – od otroških, mladinskih in odraslih. Nekateri sem tudi ustanovil, kot na primer Mešani mladinski zbor Gimnazije



Koper in Zbor Obala. Precej časa sem posvetil tudi znanstveno-raziskovalnemu in pedagoškemu delu.

Kdo vas je usmeril v svet glasbe?

Že v zgodnjem otroštvu sem kazal nagnjenje do glasbe. Rad sem pel in igral na malo harmoniko, ki smo jo imeli pri hiši. Menim, da je ljubezen do glasbe dedna družinska lastnost, saj se je pokazala tudi pri sestri in bratu. Mojo nadarjenost za glasbo je opazil jelšanski župnik Božidar Božič in me začel učiti igranja na harmoniko. Že pri devetih letih sem igral pri mladinski maši v jelšanski cerkvi. Ko sem začel obiskovati nižjo gimnazijo v Il. Bistrici, so me starši vpisali v glasbeno šolo h klavirju. Vključil sem se tudi v šolski mladinski pevski zbor. Prof. Marija Kirn, ki je vodila pevski zbor in me učila igranja na klavir, je poglobila mojo ljubezen do glasbe. V Kopru sem se v glasbeni šoli učil poleg igranja na klavir tudi igranja na violončelo. V tem obdobju so dali pečat mojemu glasbenemu izobraževanju prof. Miran Hasel ter skladatelja Vladimir Lovec in Ivan Šček. Po končanem učiteljišču sem nihal med študijem glasbe in matematike. Odločil sem se za glasbo in ni mi žal.

V času študija glasbe sem se srečal s številnimi odličnimi glasbeniki doma in v tujini, ki so mi osvetlili širino in globino glasbe na umetniškem, znanstveno-raziskovalnem, terapevtskem in pedagoškem področju. Po končanih študijih sem profesionalno deloval na vseh treh omenjenih področjih.

Pevskim zborom ste posvetili največ svojega znanja, volje in

moči. Kako se je to obrestovalo v slovenskem prostoru in v tujini?

Res je, da je širšemu občinstvu poznano le moje delo dirigenta na zborovskem področju zaradi visokih dosežkov na državnih in mednarodnih tekmovanjih pevskih zborov in nastopov na festivalih ter odmevnih koncertov doma in v tujini. Za zборе, ki sem jim dirigiral, in za zborovodske seminarje nisem imel pri izbiri vsebin in programov nobene afinitete do določenega skladatelja ali stilnega obdobja. Vedno sem iskal »bisere«, da sem iz njih lahko ustvaril enotnost v mnogoterosti glasbenih vsebin. Vedno sem iskal novo, drugačno, v pričakovanju nečesa še nedoživetega in še ne preizkušenega. Programsko sem bil vedno aktualen in nekoliko pred drugimi. Spomnim se pripombe nekega stalnega obiskovalca Naše pesmi v Mariboru: »Vedno čakam, kaj novega bo prinesla Obala.« Prav to je prinašalo nove vrednote v domačo in tujo kulturo.

Nič manj pomembno pa ni moje delo na glasbeno-raziskovalnem in pedagoškem področju, ki ga poznajo predvsem strokovnjaki s teh področij. Bil sem namreč profesor na fakulteti, ki je izobraževala učitelje in muzikoterapevte ter predavatelj na zborovskih seminarjih doma in v tujini, kjer so se vzgojili mnogi zborovodje in zborovodkinje, ki so vnašali v svoje delo novitete, ki so jih spoznali in s tem dvigali kvaliteto zborovskemu petju. Mnogi med njimi so dosegli vrhunske uspehe na glasbenem in kariernem področju, kot na primer Marko Vatovec, ki je sedanji dekan Akademije za glasbo v Ljubljani.

Za delo na pedagoškem področju sem dobil več nagrad in priznanj – med drugimi tudi najvišje državno priznanje RS za delo na pedagoškem področju, za umetniško-kulturno področje pa Galussov kipec.

Koliko in katere pevske zборе ste vodili in na kaj ste ponosni?

Vodil sem številne zборе. Še sam ne vem koliko. Najbolj pa so mi ostali v spominu: Zbor Obala, Učiteljski pevski zbor Slovenije Emil Adamič, Tržaški oktet, Mladinski mešani pevski zbor Gimnazije Koper in še nekatere druge – med njimi Moški pevski zbor Dragotin Kette iz Il. Bistrice. Vsi zbori, ki sem jih vodil, so ohranjali ali dvigovali svojo kvaliteto. Na vse sem ponosen, naj pa med njimi še posebej izpostavim Zbor Obala, ki sem ga ustanovil leta 1977 v Kopru in mu dal ime.

Zbor Obala je slovel po programski pestrosti in izvajalski zahtevnosti skladb. Za Radio Koper je posnel številne slovenske in tuje zborovske novitete. Snemal je tudi za nekatere italijanske in nemške radijske postaje. Izdal je nekaj zvočnih kaset in veliko vinilsko ploščo. Dvakrat je bila vključen v abonmajski program Cankarjevega doma v Ljubljani s samostojnim koncertom in sodeloval pri izvedbi 9. Beethovnovе simfonije ter Dvorakove Stabat mater. Z orkestrom Radia Ljubljana smo samostojno izvedli Mozartovo in Schubertovo mašo, Vivaldijevo Glorio, Testament Rajka Maksimoviča, Bernsteinove Psalme za zbor, solista, orgle, harfo in tolkala, ki smo jih predstavili v veliki dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani. Povedati moram tudi, da smo se udele-

žili vseh revij Primorska poje. V trinajstih letih smo si prislužili šest zlatih odličij na tekmovanju Naša pesem v Mariboru (v sedemindvajsetih letih so štirje dirigenti, ki so za menoj vodili Obalo, na istem tekmovanju prejeli tudi samo šest zlatih odličij) ter številna najvišja priznanja na mednarodnih tekmovanjih.

Katera leta so bila za vas najuspešnejša in kaj vas, ko se spominjate tistih časov, še vedno hrabri (da ste bili tam, da ste s svojim znanjem znali iz vsakega pevca in pevke izvabiti popolnost interpretacije)?

Sam nisem opazil, da bi bil v posameznih življenjskih obdobjih manj ali bolj uspešen pri svojem delu. Mladostno energijo sem z leti nadomeščal z izkušnjami. Uspešnost vsakega dirigenta zbora je namreč povezana z njegovimi dednimi glasbenimi lastnostmi, njegovo izobrazbo – splošno in glasbeno, z osebnostnimi lastnostmi (znanjem, doslednostjo, ustvarjalnostjo in psihosocialno inteligenco) in s pedagoškim znanjem. Uspešnost zbora pa ni odvisna le od dirigenta ampak tudi od pevcev, koliko so pripravljene žrtvovati za cilje, ki si jih je postavil zbor, od starosti pevcev in njihovih pevskih izkušenj.

Kako zveni človeški glas, ko ga izvabite v popolnost? Kaj občutite ob tem? Imate kakšno oceno primorskih pevcev in pevcev pod Snežnikom nekoč in danes?

Človeški glas je najbolj popoln instrument. Iz človeškega grla lahko izvabimo paleto zvočnih barv in odtenkov v vseh dinamičnih niansah, ki pri poslušalcu izzovejo

najrazličnejše odtenke čustvenih razpoloženj. Na Primorskem in pri nas pod Snežnikom so zelo dobri pevci, le premalo je zborovodij, ki bi znali negovati pevsko kulturo in razvijati pevske sposobnosti pri mlajših in starejših pevcih.

Opišite vaš osebni odnos do izobraževanja. Kaj vas je utrujalo, kaj radostilo?

Vsako novo znanje, ki sem si ga pridobil s formalno ali neformalno obliko izobraževanja, me je, če uporabim vaš izraz, radostilo. Naj uporabim star rek: »Čim več znaš, ugotoviš, da se moraš še več naučiti.« Želja po izobraževanju je namreč osebna lastnost. Če si notranje motiviran, si boš prizadeval, da si pridobiš čim več znanja iz vseh področij s samoizobraževanjem ali formalnim učenjem.

Posebej ste se posvečali slovenski narodni in ljudski pesmi ter ju oplemenitili Kakšen je vaš odnos do te zvrsti?

Od otroških let mi je bila ljudska pesem zelo pri srcu. Ob njej sem rasel. Za program zborov sem vedno enakovredno izbiral umetne in ljudske pesmi – v izvorni obliki

ali priredbi. Tudi sam sem jih nekaj priredil. Oplemenitil pa sem jih z izvedbami, ki so se segale do srca oz. raznežile dušo.

Je tudi v tretjem življenjskem obdobju za vsakimi vrati glasba?

Glasba spremlja človeka od rojstva do smrti. Če si celo življenje živel z njo, je tudi v tretjem življenjskem obdobju nepogrešljiva. Z družino doma pojemo, obiskujemo različne glasbene prireditve v Ljubljani, na Reki in drugje ali pa na njih sodelujemo. Zadnji dve leti delam z mladimi glasbeniki, ki ustvarjajo v skupini Rojčevih 5. Zanje pišem priredbe priljubljenih, a že nekoliko pozabljenih ljudskih napevov in znanih narodno-zabavnih pesmi, ki jih poznamo v našem domačem okolju.

Gospod Mirko Slosar, v čast nam je, da vam ob jubileju zaželimo dosti trdnega zdravja in povemo, da smo vam hvaležni za izjemno ustvarjalnost na glasbenem področju. Vesela sem, da sem vas poznala in hvala, ker sem lahko oblikovala ta zapis.

Danica Pardo



*V spomin***Frane Tomšič (1924 do 2017)**

Frane Tomšič se je rodil 18. 2. 1924 v Ilirski Bistrici v revni družini s sedmimi otroki (Mila, Pepca, Fani, Marga, Frane, Fric in Jožo). Oče je bil po poklicu krojač, mati pa gospodinja.

14. septembra 2017 se je Frane v starosti 93 let za vedno poslovil od družine in vseh nas, ki smo ga poznali. Sam sem ga spoznal kot 16-letnega fanta, ko je pleskal spalnico v našem stanovanju pri Urščevih za Milostnikovo hišo, saj se je moral zaradi revne družine priložnostno ukvarjati tudi s pleskarstvom, da so se lažje prebili skozi mesec. Imel je velik talent za risanje in barvanje. To je bila tudi vrlina njegovih dveh mlajših bratov – Frica (letnik 1930) in Jožota (letnik 1931).

Pod Italijo je Frane Tomšič zaključil osnovno- in srednjo šolo.

Vojno pomanjkanje je v številne družine prineslo tuberkulozo in druge bolezni. Tako je Tomšič kot eden prvi v naših krajih zaradi posledic tuberkuloze leta 1947 uspešno prestal operacijo pljuč na Golniku.

Zaradi 9-letne starostne razlike med nama s Franetom med vojno in po njej nisem imel osebnih stikov. Po 2. svetovni vojni je bil nekaj časa tajnik Mestnega ljudskega odbora (MLO) v Ilirski Bistrici. Leta 1950 se je poročil z Bistričanko Marto Mikuletič in se z njo preselil v Topolščico, a le za kratek čas, saj se je ponudila priložnost za zaposlitev na Goriškem v Splošni bolnišnici dr. Franca Derganca v Šempetru pri Novi Gorici. Svoje življenje v Novi Gorici je podrobno opisal v javno objavljenih spisih in tudi v Jesenskih listih.

V 60-letih sva se srečala na izrednem šolanju na Visoki ekonomsko-komercialni šoli Maribor (VEKŠ), ki ga je zaključil z odliko in dobil naziv ekonomist. Njegovo naslednje delovno mesto je bilo pri gradbenem podjetju Primorje, hkrati pa je predaval na Srednji ekonomski in trgovski šoli v Novi Gorici.

Njegovi prvi literarni poskusi segajo v leto 1980. Razvil se je v pravega pisatelja številnih spisov in biografskih knjižnih del. Večkrat sva se srečala v Ilirski Bistrici, kamor se je rad vračal in predstavljal svoja knjižna dela.

Njegove pomembnejše publikacije so: *Kolobar* (1988), *Zrcalo* (1992), *Potop* (1994), *Posvečena Zemlja* (1998), *Moje sledi* (2004), *Mali katekizem* (2007), *Puščice brez ugovorov* (2013).

Bil je tudi član Društva slovenskih pisateljev.

Naj počiva v miru!

Vitimir Dekleva

Hitim za teboj

*Gledam v zvezdno nebo,
upanje zaživi.*

*Mi ptice in rože kažejo pot,
da lažje živim.*

*Mladost se vrne spomin,
stečeva v najine sanje,
mladost nagajiva
v mavricah sanja.*

*Najin čas je dozorel,
ti živiš večnost.
Jaz hitim za teboj,
čas do tam
nam je neznan.*

Nadja Gombač

Dišijo trate

*Kako dišijo
trate,
ko pomladi
zacvete.*

*Kot vesel obraz
dekleta,
ki mladost
ji čar pusti.*

*Ko zapiha
veter z juga,
pticam pot
domov želi.*

*Mladost
je odevetela,
zdaj sem zrelo žito,
ki na jesen dozori!*

Nadja Gombač

Obrazi našega mesta

Kristjan Hodnik

Kristjan Hodnikov, rojen leta 1910 v Ilirski Bistrici, sodi med tiste bistriške osebnosti, ki so bile gonilna sila gospodarskega razvoja Ilirske Bistrice. Ta razvoj se je intenzivneje začel v 19. stoletju, njegovi začetki pa segajo pol tisočletja nazaj. O tem pričajo doslej znane listine iz leta 1417–1430, kjer se omenja »Christian de Bistrica« kot lastnik mlina. Prav to je bil začetek mlinarstva v prvotni Hodnikovi zgradbi na Placu. Mlinu se je pozneje pridružila še pila oz. žaga, Kristjan Hodnik pa je v svojem času nadgradil to, kar so dotlej ustvarili njegovi predniki. Prvotnemu mlinu na vodna kolesa je dodal še mlin za vinski kamen, mlinška kolesa nadomestil z vodnima turbinama in odprl drogerijo. Že leta 1855 je bila ob mlinu zgraje-

na Hodnikova hiša, ki je še danes osrednja stavba v tem delu Ilirske Bistrice.

Kristjan Hodnik je načrtoval tudi postavitev valjčnega mlina. To namero pa je preprečil povojni čas. Kaj vse bi še storil, če bi smel.

Za takratne čase je imel kar dobro izobrazbo. Po osnovni šoli je šolanje nadaljeval v Ljubljani – najprej na realki in trgovski akademiji. Po šolanju je delal v lesni industriji pri Viktorju Tomšiču in Josipu Samsi in se tako specializiral še v lesarstvu.

Bistriški gospodarstveniki so bili v tistih časih nosilci družabnega in društvenega razvoja kraja. Zmogli so na primer zgraditi gasilski in sokolski dom.

Kristjan Hodnik je bil član bistriške čitalnice, sokolov, gasilskega

društva, predsednik gobarskega društva in eden prvih smučarjev v naših krajih.

Med obema svetovnima vojnama je kar nekaj mlajših Bistričanov že imelo motorna kolesa, s katerimi so »dirkali« po bližnji in širši okolici. Na eni od takšnih »dirk« je Kristjan Hodnik v Kosezah zavezil v cestni makadam in se krvav odpeljal v »Caffè Roma« po prvo pomoč. Tam pa je sedel nov zdravnik dr. De Fecondo in prva pomoč je bila hitro opravljena, Kristjan Hodnik pa je bil prvi pacient novega doktorja.

V miren delovni čas je vstopila vojna in v svoje mline stisnila tudi Kristjana Hodnika. Leta 1941 je bil interniran v južno Italijo. Po prihodu domov leta 1942 pa je bil vpoklican v italijansko vojsko kot pripadnik enot »battaglioni speciali« oz. specialni bataljoni, ki so opravljali zaledna vojaška opravila, včasih tudi nepotrebna in ležerna. O takšnih delih priča anekdota oz. pogovor Kristjana Hodnika po radijski zvezi s Slavkom Matajzlovim: »Kaj pa delaš?« »Nič.« »No, ti pridem pomagam.«

Po kapitulaciji Italije se je vračal domov, v Trstu pa so ga prijeli Nemci in zaprli. Domov se je vrnil po vojni. V času njegove odsotnosti je za vse posle in za hišno delo vzorno skrbela njegova žena Meri, rojena Benigar, ki je bila mati štiri otrok: Zlate, Mojce in Kristjana. Sin Samo pa je umrl pri treh letih.

Po končani drugi svetovni vojni je Kristjan Hodnik še nekaj časa na-



daljeval s svojo dejavnostjo do nacionalizacije, s katero so Hodnikovi izgubili žago, mlin, drogerijo in ostali brez dohodkov za preživljanje.

Že pred tem se je Kristjan Hodnik vključil v novo družbeno stvarnost. Med drugim je postal prvi predsednik MLO – Mestnega ljudskega odbora Ilirska Bistrica. Mandata pa ni končal, ker je že prej odstopil od funkcije in predsednikovanja je bilo konec. Ko so ga prijatelji spraševali zakaj, je odgovarjal: »Ma, kdo se bo z njimi ...!«

Bil je izobražen in razgledan mož, občutljiv na nevednost in neumnost. Še posebno ni prenesel širokoustnežev, ki so znali veliko govoriti in malo ali nič povedati. Spominjam se, da so takšnim »strokovnjakom« v Bistrici rekli »študirani brusi.«

Zaposlil se je v svoji lesarski stroki na Topolu kot komercialni direktor. Delal je tudi v Reki, Pivki in Postojni. Kmalu so ga zvalili v Ljubljano na Slovenijales, kjer je delal kot vodilni delavec, čeprav ni bil član partije niti politično aktiven. Tudi ta apolitična drža kaže na njegov pokončen in klen značaj. Kristjan Hodnik pa ni ostal le v Ljubljani. Slovenijales ga je poslal v Tripoli v Libijo, kjer je ustanovil podružnico Slovenijalesa in jo uspešno vodil. Nekaj časa pred upokojitvijo je dosegel, da se je tam zaposlil Silvo Žnidaršič, katerega je uvedel v delo.

Slovenijales je v Libiji gradil hotele, druge zgradbe in jih opremljal s slovenskimi izdelki. Med neko gradnjo daleč v puščavi, kakšnih 250 km južno od Tripolija, je bil Kristjan Hodnik z Žnidaršičem povabljen k tamkajšnjemu šejku na

pojedino. Sedeli so v pesku pred šejkovim šotorom in se gostili s kameljim mesom in čajem. V novo-zgrajenih hišah pa so bivale kamele in ovce.

V pogovoru med gostijo je šejk omenil, da v njihovem plemenu živi neka ženska iz Jugoslavije. Ko sta dobila dovoljenje, sta jo lahko obiskala. Govorila je pomanjkljivo slovenščino in povedala svojo zgodbo. Bila je iz našega Trnovoga. V času Italije je v Ilirski Bistrici služil vojaški rok Libijec in dekle se je zaljubilo vanj. Vzel jo je s seboj v Libijo kot svojo drugo ženo, kar je spoznala šele tam. Ves čas tamkajšnjega življenja je bila tako nesrečna, da so ji bili edina uteha njeni otroci. Kristjan Hodnik je celo vedel, iz katere hiše je bila doma.

Po prihodu Silva Žnidaršiča v Libijo je Hodnik tja pripeljal še njegovo družino. Nekoč je opazil, da je v neki tržaški trgovini pozabil aktovko z dokumentacijo in denarjem za plače. V trgovino je kot hitrega sla poslal šoferja, ki je aktovko našel in še pravočasno pripeljal nazaj. Kristjan Hodnik se je oddahnil in gospe Žnidaršič dejal: »Veš zakaj je ni nihče ukradel? Ker je tako stara in oguljena, da ni nikogar zamikala.«

Po upokojitvi se je Kristjan Hodnik vrnil v Ljubljano, kjer je živel z družino.

Pobližje ga nisem poznal. Dobro pa se spominjam, kako sem ga z našega obcestnega dvorišča velikokrat gledal na sprehodu proti Kosezam. Visok, zravn, eleganten, resen, zamišljen mi je vselej odzdravil. Z mojimi starši se je dobro poznal in poznal je tudi mene. Po njegovem

odhodu v Ljubljano sva se dvakrat slišala po telefonu.

Ob gostovanju ameriškega Golden Gate kvarteta sem ga kot organizator tega koncerta poklical s prošnjo, da bi v Hodnikovi hiši, pred katero je bil postavljen oder, dobili prostor, kjer bi člani kvarteta lahko pričakali začetek koncerta, se preoblekli in počivali med odmorom. Kristjan mi je takoj, brez najmanjšega obotavljanja, vprašan ali pripomb dal dovoljenje in povedal, kje bom dobil ključ za prostor v pritličju hiše ter mi zaželel uspešen koncert. Zelo sem mu hvaležen, saj je bil tisti koncert s skoraj 4000 poslušalci nekaj izjemnega za naše mesto.

Drugi klic je bil njegov, ker je prebral nek moj članek v Delu in me za to pohvalil, češ da redkokdaj v časopisju prebere kaj o Bistrici. Sam se ne spomnim, o čem sem pisal v tistem članku – najbrž o svojem predlogu da bi na Hribu svobode uredili vojaški muzej na prostem, a so v Bistrici tisti članek »spregledali«. Takšen muzej ima sedaj Pivka.

Tudi ta dva pogovora pričata o tem, da je Kristjan Hodnik v svojem srcu in spominih vedno nosil Bistrico in se morda v svoji podzavesti ni nikoli pomiril z dejstvom, da so ga razmere poslale drugam. Kristjan Hodnik je umrl leta 1998 v Ljubljani. Pokopan pa je doma v družinski grobnici v Ilirski Bistrici.

Naj mu bo v uteho dejstvo, da del njegove zapuščine po njegovih dedičih živi še naprej in po njihovi zaslugi se bo obnovilo mlinsko kolo. Vrtelo se bo v njegov spomin.

Ivko Spetič

Nastajanje Občine Ilirske Bistrice

Občina Ilirska Bistrica je v svojem dosedanjem upravno-zgodovinskem obdobju zadnjih 200 let šla skozi različne družbene ureditve. Šla je skozi tradicionalno fevdalno družbeno ureditev Habsburške monarhije, ki jo je kot posledico prebujanja narodov v 2. polovici 19. stoletja zamenjal dualizem (1867) Avstro-Ogrske monarhije. V omenjeni upravni ureditvi je preživela do konca 1. svetovne vojne, ko je upravno ureditev zamenjala Kraljevina Italija, ki je s svojim fašističnim sistemom dodobra prevetrila upravno ureditev na območju naše občine. Po kapitulaciji Italije septembra 1943 jo je zamenjala nacistična upravna ureditev, ki bistveno ni uspela posegati v upravno ureditev območja. Bistvene spremembe so se v upravni ureditvi za območje pod Snežnikom zgodile po 2. svetovni vojni. Zaključno dejanje današnjega pogleda na območje Občine Ilirska Bistrica je bilo opravljeno v 60. letih 20. stoletja.

Marčna revolucija 1848 leta in občinski zakon, izdan 17. marca 1849, sta prinesla samostojen položaj občin, ki so bile zasnovane kot samostojna, samoupravna prvostopenjska oblast. Vsaka občina je imela pravico do volitev svojih predstavnikov, javne predstavitve svojega gospodarjenja, samostojnega opravljanja svojih nalog, javnega delovanja svojih predstavnikov. Osnovna oblika občine kot jo poznamo danes, je bila imenovana krajevna občina.

Decembrski patent iz leta 1851 je razveljavil marčno ustavo in uvedel strog centralizem, kar je pomenilo popolno omejitev samostojnosti krajevnih občin. Prve volitve po sprejetju marčne ustave so bile izvedene leta 1851, naslednje pa so bile odložene, kar je pomenilo, da so do leta 1861 delovali enaki občinski odbori.

5. marca 1862 je začel veljati zakon za ureditev občin, po katerem so bili oblikovani občinski volilni redi za posamezne dežele (Koroška, Štajerska, Kranjska, Goriška, Istra), ki so bili sprejeti do junija 1863. Zakon je urejal vrste občin, njihovo delovno področje, občinske organe in poseben položaj deželnih glavnih mest ter okrožnih mest. Najpomembnejšo vlogo v

občini je imel občinski zastop, ki je bil sestavljen iz občinskega odbora in občinskega predstojništva. Habsburško monarhijo in njeno upravo je dodobra prevetril Februarskem patent (1861), ki je prinesel pomembne upravne spremembe v **Istrski in Kranjski marki**, kamor so takrat spadali naši kraji.

V Kranjski marki so naši kraji pripadali pod **Okrajno glavarstvo v Postojni**. Bistrica je spadala pod II. sodni okraj, ki je obsegal naslednje občine: Občino **Čelje** z vasi Čelje, Občino **Trnovo** z vasi: Brce, Dobropolje, Trnovo, Velika Bukovica, Harije, Koseze, Mala Bukovica, Mereče, Podstenjšek, Podstenje, Zarečica, Zarečje, Soze, Tominje in Topolc. Občina **Bi-**

strica je zajemala naselje Bistrica. Občino **Knežak** so sestavljale vasi: Bač in Kalc, Knežak, Juršče, Koritnice, Podtabor in Šembije. Občina **Jablanica** je obsegala vasi: Jablanica, Jasen, Kuteževo, Gornji Zemon, Trpčane, Dolnji Zemon, Vrbovo in Vrbica. Občina **Janeževo Brdo** je zajemala vas Janeževo Brdo. Občino **Kilovče** so sestavljale vasi: Kilovče in Bitnja (20 hiš). Občina **Prem** je obsegala vasi Prem in Bitnjo (6 hiš), Občina **Ratečevo Brdo** vasi Ratečevo Brdo in Bitnjo (8 hiš), Občina **Smrje** pa vas Smrje.

V Istrski marki so naši kraji pripadali pod **Okrajno glavarstvo Volovsko-Podgrad**. Sedež tega okraja je bil najprej v Podgradu, vendar



Pozdrav iz Il. Bistrice
*Livela pravi dobro
 se imamo ker dosti puno, šlemam
 Srečni pozdrav svoj prijatelj, G. B.*

je glavar vedno živel v za življenje prijetnejšem Volovskem, kar je posledično pomenilo preimenovanje okraja v Volovsko (1885), od leta 1910 pa Volovsko–Opatija. Pod sodni okraj v **Podgradu** so spadale naslednje občine: Podgrad, Materija in Jelšane. Občina Podgrad z vasi: Podgrad, Erjavče, Gaberk, Gradišče, Velike in Male Mune, Hrušica, Huje, Javorje, Male Loče, Obrov, Pavlica, Podbeže, Poljane, Pregarje, Prelože, Račice, Ritomeče, Sabonje, Starod, Studena Gora, Zajelšje in Žejane. Občina **Jelšane** z vasi: Jelšane, Brce, Veliko Brdo, Dolenje, Fabce, Lipa, Novokračine, Nova vas, Pasjak, Podgraje, Rupa, Šapjane, Sušak in Zabiče. Sedež občine Jelšane je bil 25 let v Šapjanah (grofi Pippi). Ponovna preselitev urada v Jelšane je bila realizirana po občinskih volitvah leta 1896. Zanimiva je prošnja iz leta 1886, ki so jo na Občino Jelšane naslovile vasi Fabci, Podgraje in Zabiče z željo, da se ločijo od Občine Jelšane in priključijo Občini Jablanica. Pokrajinski odbor je zavrnil prošnjo. Vasi Podgraje in Zabiče sta se ločili od Občine Jelšane in se priključili Občini Jabla-



nica šele pod Italijo 22. novembra 1927.

Na podlagi Rapalske pogodbe 12. novembra 1920 med Italijo in antantnimi silami, ko je Kraljevina Italija zasedla naše kraje, ni bilo bistvenih sprememb v upravni ureditvi.

S kraljevim dekretom 17. oktobra 1922, št. 1353, je postala Julijska pokrajina – pokrajina s prefektom na čelu. Politični okraji so na splošno ohranili svoj obseg, ki so jim ga načrtali v predvojnih okrajnih glavarstvih. Novo upravno razdelitev Julijske krajine, ki je vplivala na upravne spremembe naših krajev, je prinesel odlok, izdan 18. januarja 1923, št. 53. Nastali sta **Puljska in Tržaška pokrajina** – vsaka z lastnim prefektom na čelu. Ostali del Julijske pokrajine je bil priključen k Videmski pokrajini.

Puljska pokrajina s sedežem prefekture v Puli je obsegala 6 okrožji oziroma 81 občin. Volovsko–Opatijsko okrožje z 18 občinami je prevzelo vse občine nekdanjega istoimenskega glavarstva, poleg tega pa še občine odpravljenega Postojnskega glavarstva: Občino Čelje, Ilirska Bistrica, Jablanica,

Janeževo Brdo, Kilovče, Knežak, Smrje, Trnovo in Zagorje.

Z aneksijo Reke v začetku leta 1924 se je ustanovila nova **Reška pokrajina** (*Provincia di Fiume* ali *Provincia del Carnaro*). Tej pokrajini so priključili Volovsko–Opatijsko okrožje iz Puljske pokrajine, razen občine Materija in Podgrad, ki sta ostali v Puljski pokrajini v Koprskem okrožju. S kraljevim dekretom se je zmanjšalo število okrožij, ki je ukinilo Volovsko–Opatijsko okrožje in ga priključilo Reški pokrajini.

Tako dobimo v prvi polovici leta 1927 novo upravno razdelitev Julijske krajine na naslednje pokrajine: Goriška, Puljska, Reška, Tržaška, Videmska in Zadrška pokrajina.

Reško pokrajino je obsegalo 15 občin: Brseč, Ilirska Bistrica, Jablanica, Jelšane, Klana (nastala po odcepitvi od Matulj z naselji Klana, Škalnica in Lisac, kr. dekret od 11. XI. 1925, št. 1715), Knežak, Lovran, Matulje (zmanjšane za omenjena naselja), Moščenice, Prem (nastala po združitvi občin Čelje, Janeževo Brdo, Kilovče, Ratečevo Brdo, Prem in Smrje, kr. dekret. od 16. X. 1924,





Villa del Nevoso - Palazzo Comunale

št. 1797), Reka, Trnovo, Veprinac, Volovsko-Opatija in Zagorje.

Do konca leta 1940 se je opravi-la samo še ena sprememba med pokrajinami, in sicer sta se z kr. dekretom 4. X. 1928, št. 2370 od Puljske pokrajine odcepili občini Materija in Podgrad ter se priključili Reški pokrajini. Po priključitvi občin k Reški pokrajini se je njihovo število povečalo za dve, vendar se je zaradi združevanja posameznih občin zmanjšalo še za štiri. Združili sta se občini Knežak in Zagorje (Fontana del Conte), kr. dekret. od 8. IX. 1927, št. 1794. Občini Ilirska Bistrica in Trnovo pa sta se združili v eno občino (**Villa del Nevoso**), kr. dekret od 11. IX. 1927, št. 2140. V vsej poplavi sprememb pa te niso vplivale na posamezne vasi, razen na vasi Podgraje in Zabiče, ki sta se odcepili ob Občine Jelšane in priključili Občini Jablanica (Castel Jablanica), kr. dekret od 22. IX. 1927, št. 1859. Reška pokrajina je po omenjenih spremembah štela 13 občin.

Prav je, da na tem mestu, ko je bila dokončno urejena pokrajinska

uprava in se ni spreminjala do konca 2. svetovne vojne, predstavimo vasi, ki so sestavljale posamezno občino:

Občina **Ilirska Bistrica** (Villa del Nevoso): Ilirska Bistrica, Brce, Velika Bukovica, Mala Bukovica, Harije, Koseze, Mereče, Dobropolje, Podstenje, Podstenjšek, Zarečje, Zarečica, Tominje in Topolc. Občina Jablanica (Castel Jablanizza): **Jablanica**, Vrbica, Vrbovo, Jasen, Dolnji Zemon, Trpčane, Kutčevo, Zabiče in Podgraje. Občina **Jelšane** (Elsane): Jelšane, Dolenje, Veliko Brdo, Brce, Pasjak, Šapjane, Rupa, Lipa, Nova vas, Sušak in Fabci. Občina **Knežak** (Fontana del Conte): Knežak, Bač, Koritnice, Drskovče, Parje, Zagorje, Juršče, Podtabor in Šembije. Občina **Podgrad** (Castelnuovo di Istra): Podgrad, Hrušica, Huje, Erjavče, Gaberk, Javorje, Gradišče, Male Loče, Velike Mune, Male Mune, Obrov, Podbeže, Poljane, Pregarje, Prelože, Račice, Ritomeče, Sabonje, Žejane, Starod, Studena Gora in Zajelšje. Občina **Prem** (Primano): Prem, Janežovo Brdo, Čelje, Smrje, Dolnja Bitnja, Gornja

Bitnja, Ratečevo Brdo in Kilovče. Z Zakonom o upravni razdelitvi je bila Slovenija 6. septembra 1945 razdeljena na okrožja (5), okraje (26) in kraje (leta 1945 je bilo v Sloveniji 1547 krajev), ki so jih predstavljali krajevni NOO, od leta 1946 pa ljudski odbori, vendar pa naveden zakon ni veljal za celotno slovensko ozemlje. Za Slovensko Primorje je bila drugačna ureditev, in sicer je bilo Slovensko Primorje urejeno v 5 okrožnih NOO (severnoprimorski, južnoprimorski, srednjeprimorski, zahodnoprimorski in tržaški) ter 21 okrajnih NOO in 325 krajevnih NOO.

Po sprejetju Zakona o upravni razdelitvi Ljudske republike Slovenije leta 1948 je bilo ozemlje Slovenije upravno razdeljeno na glavno mesto Ljubljana, na okraje in kraje. Okraj Ilirska Bistrica je obsegal naslednje kraje, katastrske občine in naselja: 1. **Bitnja** (sedež Dol. Bitnja), *Janežovo brdo*: Janežovo Brdo; **Kilovče**: Dolenja Bitnja, Kilovče; *Ratečevo Brdo*: Gorenja Bitnja, Ratečevo Brdo. 2. **Čelje**, *Čelje*: Čelje; *Prelože*: Prelože. 3. **Golac**, *Golac*: Golac. 4. **Harije**, *Harije (del)*: Harije. 5. **Hrušica**, *Hrušica*: Hrušica; *Male Loče*: Male Loče. 6. **Ilirska Bistrica**, *Ilirska Bistrica*: Ilirska Bistrica; *Snežnik*; *Trnovo*: Trnovo. 7. **Jelšane**, *Dolenje*: Dolenje; Jelšane: *Jelšane*. 8. **Knežak**, *Bač*: Bač; *Knežak*: Knežak; *Koritnica*: Koritnica. 9. **Koseze**, *Harije (del)*: Soze; *Koseze*: Koseze; *Mala Bukovica*: Mala Bukovica; *Velika Bukovica*: Velika Bukovica. 10. **Novokračina**, *Novokračina*: Nova vas (Smrdeče), Novokračina; *Sušak*: Fabci, Sušak. 11. **Obrov**, *Gradišče*: Gradišče; *Javorje*: Javorje; *Obrov*:

Obrov; *Poljane*: Poljane; *Ritomeče*: Ritomeče. 12. **Ostrožno Brdo**, *Ostrožno Brdo*: Ostrožno Brdo. 13. **Podgrad**, *Podbeže*: Podbeže; *Podgrad*: Podgrad; *Račice*: Račice; *Sabonje*: Sabonje; *Starod*: Starod. 14. **Pregarje**, *Gabrak*: Gabrak; *Huje*: Huje; *Pregarje*: Pregarje. 15. **Prem**, *Prem*: Prem; *Smrje*: Smrje. 16. **Slivje**, *Hotičina*: Hotičina, Mrše; *Kovčice*: Kovčice, Orehek; Markovščina (del): Velike Loče; *Slivje*: Slivje. 17. **Suhorje**, *Suhorje*: Suhorje. 18. **Šembije**, *Šembije*: Podtabor, Šembije. 19. **Tatre**, *Kozjane (del)*: Kozjane (del); *Rjavče*: Rjavče; *Tatre*: Brezovo Brdo, Tatre. 20. **Tominje**, *Tominje*: Tominje; *Zajelšje*: Zajelšje. 21. **Topolec**, *Mereče*: Mereče, Podstenjšek; *Podstenje*: Podstenje; *Topolec*: Topolec. 22. **Trpčane**, *Kuteževo*: Kuteževo; *Trpčane*: Trpčane. 23. **Veliko Brdo**, *Pavlica*: Pavlica; *Studena Gora*: Studena Gora; *Veliko Brdo*: Veliko Brdo. 24. **Vrbovo**, *Jablanica*: Jablanica; *Jasen*: Jasen, Vrbica; *Vrbovo*: Vrbovo. 25. **Zabiče**, *Podgraje*: Podgraje; *Zabiče*: Zabiče. 26. **Zarečje**, *Brce*: Brce; *Dobropolje*: Dobropolje; *Zarečica*: Zarečica; *Zarečje*: Zarečje. 27. **Zemon** (sedež Dolnji Zemon), *Dolnji Zemon*: Dolnji Zemon; *Gornji Zemon*: Gornji Zemon.

Leta 1948 je imela Ilirska Bistrica 20.520 prebivalcev, 25 krajevnih ljudskih odborov (KLO), v povprečju 2.931 prebivalcev na občino in 820 prebivalcev na KLO ter obsegala 62.596 ha površine.

Leta 1952 je bil ilirskobistriški okraj ukinjen, njegovo ozemlje pa je bilo priključeno postojnskemu. Ukinjeni so bili kraji kot temeljne upravne enote in bile so uvedene občine. Tako so bile leta 1952 na

ozemlju današnje Občine Ilirska Bistrica po ukinitvi okraja Ilirska Bistrica še Občine Jablanica, Jelšane, Knežak in Prem. Po ukinitvi ilirskobistriškega okraja je bila takratna Občina Podgrad priključena sežanskemu okraju.

Tako so pod postojnski okraj pripadle naslednje občine: **Mestna občina Ilirska Bistrica**, ki je obsegala: Brce, Dobropolje, Dolnji Zemon, Harije, Soze, Ilirsko Bistrico, Jasen, Koseze, Malo Bukovico, Mereče, Podstenjšek, Podstenje, Tominje, Topolc, Veliko Bukovico, Zajelšje, Zarečico in Zarečje. Občina **Jablanica pod Snežnikom** je obsegala Gornji Zemon, Jablanico, Vrbico, Kuteževo, Podgraje, Trpčane, Vrbovo in Zabiče. Občina **Jelšane** je obsegala Dolenje, Jelšane, Novokračine, Novo vas, Sušak, Fabce in Veliko Brdo. Občina **Knežak** je obsegala naslednja naselja: Bač, Knežak, Koritnice, Podtabor in Šembije. Pod Občino **Prem** pa so spadale vasi: Čelje, Janževo Brdo, Dolnja Bitnja, Kilovče, Prelože, Prem, Gornja Bitnja, Ratečevo Brdo in Smrje.

Z uvedbo komunalnega sistema, ki je bila izvedena leta 1955, je prišlo do nove upravne razdelitve LRS. Leta 1955 je bil postojnski okraj ukinjen, Občine Ilirska Bistrica, Jablanica pod Snežnikom, Jelšane, Knežak in Prem pa so bile združene v enotno **Občino Ilirska Bistrica**, medtem ko je bila Občina Pod-

grad pridružena Občini Hrpelje. Po ukinitvi Občine Pivka leta 1959 se Občini Ilirska Bistrica pridržita še naselji Ostrožno Brdo in Bač.

V 60. letih so temeljne upravne enote namesto krajev postale krajevne skupnosti. Ob ukinitvi Občine Hrpelje leta 1963 je bilo ozemlje nekdanje Občine Podgrad pridruženo Občini Ilirska Bistrica, s čimer je bila ustvarjena še danes obstoječa občina, saj jo reforma lokalne samouprave ni spreminjala.

Konec leta 1964 je bil sprejet zakon, s katerim je ozemlje LRS razdeljeno le še na 4 okraje (okraj Celje, Ljubljana, Maribor in Koper), kamor so sodile Občine Ajdovščina, Idrija, Ilirska Bistrica, Izola, Koper, Nova Gorica, Piran, Postojna, Sežana in Tolmin ter 62 občin. Okraji so bili dokončno ukinjeni 31. 3. 1965, njihove pristojnosti pa so prevzele občine. Vse nadaljnje upravno-teritorialne spremembe na slovenskem (Zakon o samoupravi leta 1993, referendum 1994, Zakon o spremembah občin 1998, ...) niso vplivale na spremembo teritorialnega območja Občine Ilirska Bistrica.

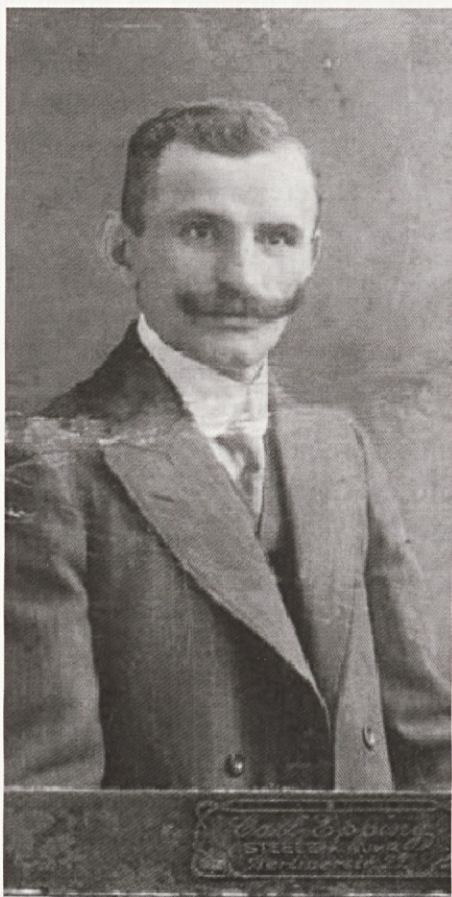
Zadnja sprememba znotraj teritorialnega območja občine je bila realizirana leta 1998 z ustanovitvijo nove Krajevne skupnosti Jasen, ki je na referendumu 8. decembra 1996 izstopila iz Krajevne skupnosti Vrbovo.

Ivan Simčič



Matija Tomšič (1879-1953), večkrat odlikovani narednik 1. sv. vojne

Slovenski fantje in možje se pod avstro-ogrsko zastavo predvsem na soški fronti niso borili in krvaveli samo za cesarja, marveč v prvi vrsti za svojo lastno domovino, za rodno slovensko grudo. Pri tem so kazali zavidljivo hrabrost, zagnanost in ljubezen do domovine, saj so se borili proti grabežljivemu dednemu sovražniku. Njihova junška drža naj nam bo za zgled, večno spoštovanje in hvaležnost. Matija Tomšič si za svoje podvige na bojnih poljanah sicer ni prislužil zlate medalje za hrabrost, kar je uspelo bolj redkim, ampak si je s svojo zagnanostjo, neustrašnostjo in ljubeznijo do domovine priboril druga žlahtna odlikovanja, tako da



Matija Tomšič okrog leta 1911 ali pa tik pred odhodom v morijo Prve svetovne vojne (arhiv Ane Marije in Ivana Petra Tomšič- vnukov Matije Tomšiča)

ga lahko nedvomno uvrstimo med najbolj zaslužne može, branitelje meje na jugozahodni fronti.

Rojstvo, poklic, družina

Matija Tomšič, po domače Andrijašov, je bil rojen 8. februarja 1879 materi Frančiški in očetu Ignacu v Andrijašovi hiši št. 14 na Baču pri Knežaku. Prva leta otroštva je preživel na Baču, nato pa se je družina v iskanju boljšega zaslužka preselila v Koprivnico na Hrvaškem. Tam je Matija kot najstarejši od otrok preživel mladost in se izučil za zidarja. Nato ga je pot pripeljala na Moravsko, kjer je spoznal Marijo Hoffmann iz mesta Znojmo. Poročila sta se leta 1911 v fari Rossau v devetem dunajskem okrožju in v zakonu sta se jima rodila dva sinova.

Prvorojeni Rudolf se je rodil 26. 3. 1913 v Brnu na Moravskem, drugi sin Janez pa v Frillendorfu pri Essnu v Nemčiji, in sicer 23. 6. 1914 – tik pred začetkom 1. svetovne vojne.

Mobilizacija in prvi boji v Galiciji

Družinsko idilo Matije Tomšiča je presekalo poziv v boj za cesarja in domovino, medtem ko se je žena z otrokoma preselila k materi na Moravsko. Matija se je v začetku avgusta 1914 pridružil tržaškemu 97. polku, ki je 12. avgusta ob spremljavi navdušenih meščanov in malo manj navdušenih svojcev odrinil na fronto.

Po več kot 1000 kilometrov dolgi poti je polk petega dne izstopil na gališki postaji Zidaczow. Tam

je počival nekaj dni, nato pa ga je doseglo povelje, da mora odkorakati prvim bojem naproti. Tako je 22. avgusta 1914 prispel do reke Dnjester jugozahodno od Lvova, glavnega mesta Galicije, kjer je doživel krvav ognjeni krst, kajti v bojih, ki so trajali do 27. avgusta, je izgubil kar 75 % vojakov (ubiti, ranjeni in zajeti). Potem so ga umaknili čez Karpate, kjer so ga popolnili in pripravili za naslednje boje.

Iz Matijevih vojaških dokumentov je razvidno, da je bil 26. avgusta ranjen in se je potem zdravil do 28. decembra 1914. Iz teh dokumentov in tudi iz pričevanj ljudi, ki so ga poznali, pa ni mogoče ugotoviti, kje je bil med 28. decembrom 1914 in 6. majem 1915, ko je že drugič stopil na bojišče.

Doberdob - Sv. Mihael

Ko je Italija, nekdanja zaveznica centralnih sil Avstro-Ogrske in Nemčije, po podpisu Londonskega sporazuma prestopila v tabor antante, se je med Italijo in Avstro-Ogrsko vzpostavila nova jugozahodna fronta, katere vzhodni del na reki Soči, soška fronta, je med Rombonom in Devinom večinoma potekal po ozemlju, poseljenem s Slovenci.

Matija Tomšič je bil dodeljen X. pohodnemu bataljonu tržaškega 97. pehotnega polka, ki se je že v začetku maja začel zbirati v okolici Tolmina in se je skupaj z IX. pohodnim bataljonom ljubljanskega 27. domobranskega pehotnega polka pripravljal na nove spopade. 31. maja 1915 je prispelo povelje,

da mora bataljon zapustiti položaje pri Modrejcah in se napotiti proti jugu na Doberdobski Kras. Poveljstvo branilcev je namreč tam pričakovalo najhujše napade, kar se je pozneje tudi zgodilo.

Matijev bataljon je odkorakal najprej skozi Čepovan in Trnovski gozd v Ozeljan, od tam pa čez Renče na kraško planoto, kjer je preko Kostanjevice in Opatjega sela dosegel Hudi Log. Po kratkem počitku se je 11. junija odpravil proti Doberdobskemu jezeru, kjer je zasedel rezervne položaje. Sredi junija se je premaknil na položaje nad Sredipoljem, nato pa na odsek pri Martinščini med koto 197 in koto 275, razvpitim Sv. Mihaelom (imenovanim tudi Šmihel, danes Debela Griža), ki je bil glavni steber obrambe Doberdobskega Krasa. Matijev bataljon je bil skupaj z IX. bataljonom 27. domobranskega pehotnega polka razporejen v 58. gorsko brigado v 93. pehotni diviziji.

23. junija 1915, natanko mesec dni po italijanski vojni napovedi, se je začela prva soška ofenziva, ki je trajala do 7. julija. Večinoma je potekala v znamenju sedemdnevnega topniškega obstreljevanja, nato pa so se zvrstili napadi italijanske pehote, ki so bili vsi po vrsti odbiti. Čeprav so bili položaji branilcev zelo slabo grajeni in so ti zato trpeli ter umirali v smrtonosnem topniškem ognju, so vzdržali vse napade in obranili večino ozemlja, razen zahodnega roba kraške planote med Zagrajem in razvalino na koti 143 ter podnožja planote pri Sredipolju, Vermeljenu in Selcah.

Na začetku ofenzive Matija ni bil v prvi bojni vrsti, kajti njegova enota je prispela na položaje šele

proti koncu ofenzive, ko je zamenjala IX. pohodni bataljon 27. domobranskega pehotnega polka iz Ljubljane.

Po prvi ofenzivi je odsek od reke Vipave do morja prevzel VII. ogrski korpus pod poveljstvom nadvojvode Jožefa. V ta korpus je bila vključena tudi 93. pehotna divizija s 185. pehotno brigado, v kateri je bil tudi Matija s svojim X. pohodnim bataljonom tržaškega 97. pehotnega polka.

Druga soška ofenziva se je začela 18. julija in je trajala do 10. avgusta. Za razliko od prve je bilo italijansko začetno topniško obstreljevanje krajše, zato pa toliko bolj natančno in silovito, kar je branilcem povzročilo ogromne izgube. Položaji in zakloni branilcev niso bili dosti boljši kot v prejšnji ofenzivi, tako da so italijanske granate branilce v plitvih zaklonih dobesedno zmrcvarile. V tem krvavem plesu se je Matija prvič izkazal s svojo drznostjo in preudarnostjo, za kar je prejel veliko srebrno medaljo za hrabrost. Težišče italijanskega napada je bila kota 275 na hribu Sv. Mihaela, ki je 20. julija tudi prvič padla v roke napadalcev. Takrat pa je na bojišče prispela tudi Matijeva enota, ki je v enem od protinapadov ponovno zasedla izgubljene položaje. Zgodba se je do 28. julija še nekajkrat ponovila, kajti Italijani so po močnem topniškem obstreljevanju in naskoku pehote položaje spet zasedli, vendar so jih branilci s protinapadi znova pridobili nazaj. Vrh hriba je ob koncu druge ofenzive tako ostal trdno v rokah avstro-ogrsko vojske, vendar so bile izgube na obeh straneh strahovite. Bataljon je na začetku ofenzive štel približ-

no 1000 vojakov, na koncu pa jih ni ostalo 200, kar pomeni, da je preživel vsak peti, ostali pa so bili ubiti, ranjeni ali zajeti. Zaradi junaštev so bataljonu dali ime Soški bataljon.

Iz predloga za odlikovanje, ki je bil predložen 1. 8. 1915, razberemo, zakaj si je četovodja (Zugsführer) Matija Tomšič prislužil veliko srebrno medaljo za hrabrost.

Na pododseku Sv. Mihaela na koti 275 je kot poveljnik voda s svojim pogumnim in neustrašnim vedenjem povedel svoje vojake v napad in jih z zgledno držo v najhujšem topniškem ognju pozval k bojni razporeditvi po bojišču.

Predlog za veliko srebrno medaljo I. razreda so podpisali in odobrili: polkovnik Vidale, poveljnik 185. pehotne brigade, generalmajor Adolf von Boog, poveljnik 93. pehotne divizije, in na koncu še general nadvojvoda Jožef, poveljnik VII. korpusa. Matiji so odlikovanje podelili 1. 9. 1915 med drugo in tretjo soško ofenzivo. V tem času so se preostali vojaki X. pohodnega bataljona, z njimi tudi Matija, priključili X. pohodnemu bataljonu 17. pehotnega polka iz Ljubljane, imenovanemu tudi Kranjski Janezi.

S to enoto je Matija v tretji ofenzivi, ki je trajala od 18. 10. do 4. 11. 1915, branil položaje od Vermeljana do kote 45 na državni cesti, ki vodi proti Doberdobu. Tu je s soborci zopet preživel izredno hude boje, ki pa razen hudih izgub na obeh straneh niso prinesli nobenih sprememb na bojni črti. Nedvomno pa je bila dobra okoliščina za branilce ta, da so se iz izkušenj prvih dveh ofenziv bolje pripravili na obrambo in so zaklonišča ter jarke

bolje zgradili. Spremenili in dopolnili so tudi taktiko obrambe, tako da so med topniškim obstreljevanjem v prvih jarkih pustili samo stražarje, medtem ko je glavna čakala na drugi črti v varnem kritju zaklonov in kavern. Tako je bilo v nadaljnjem uničujočem topovskem ognju ohranjeno marsikatero življenje in branilci so dosti lažje ter z manjšimi izgubami odbijali napade italijanske pehote. Ta je po tridnevni kanonadi prvič napadla 21. 10. 1915 in takšen scenarij se je odvijal vse do 4. 11. 1915, ko je bilo konec tretje ofenzive.

Matija v četrti ofenzivi na Oslavju

Četrta soška ofenziva se je začela že 10. 11. 1915, le pet dni po tretji. V tem času je bil Matija zopet pre-rasporejen, tokrat v III. bataljon 17. pehotnega polka. Proti koncu tretje ofenzive so iz Galicije premestili ves 17. pehotni polk, kateremu so priključili še ostanke X. pohodnega bataljona. Polk je bil nato rasporejen v 58. pehotno divizijo XVI. korpusa, ki je pod poveljstvom generalmajorja Erwina Zeidlerja branila Gorico. Na ukaz poveljnika 5. armade generala Svetozarja Borojevića von Bojne pa so smeli 17. pehotni polk uporabljati samo za protinapade. V enem teh protinapadov je v noči iz 21. na 22. november na položaje med potokom Pevmico in Oslavjem blizu kote 188 prišel tudi Matija.

Matija se je v teh bojih spet izkazal in si prislužil že drugo odlikovanje, tokrat bronasto medaljo za hrabrost. V predlogu je zapisano, da črnovojniški četovodja Matija Tomšič, pripadnik 97. pehotnega polka, a dodeljen 17. pehotnemu polku, prejema kot poveljnik

desetine odlikovanje z naslednjo utemeljitvijo: »Na pododseku kote 188 v odseku Oslavja je 21. in 22. 11. 1915 tako odločno popeljal svojo desetino v boj, da je s tem potegnil za seboj še druge desetine. Je hraber in neustrašen podčastnik, ki je že na Doberdovski planoti izkazal svojo hrabrost in preudarnost.«

Predlog sta podpisala poveljnik 58. divizije, generalmajor Erwin Zeidler in poveljnik XVI. Korpusa, topniški general Wenzel von Wurm. Matijeva enota je držala položaje blizu kote 188 do 30. 11. 1915, ko so jo končno zamenjali in poslali na počitek v zaledje. Ofenziva je sicer trajala še do 5. decembra 1915 in Italijanom je vendarle uspelo zasesti nekaj sto metrov ozemlja, potem pa so jih ustavili. Izgubljeno ozemlje pa so branilci spomladi 1916 po odločilnem napadu zopet osvojili. Čas po četrti ofenzivi je Matija v III. bataljonu 17. pehotnega polka preživel takole:

od 1. do 9. januarja 1916 na položajih na Sv. Mihaelu (Debela Griža),

od 10. do 14. januarja na počitku v Biljah,

od 14. do 21. januarja v rezervi v Dolu (Vallone),

od 22. do 24. januarja na počitku v zaledju,

od 25. januarja do 2. februarja na položajih na Sv. Mihaelu (Debela Griža),

od 3. do 10. februarja na počitku v Bukovici,

od 11. do 17. februarja v rezervi pri Coticih.

V tem času sicer ni bilo kakšnih hudih bojov, so pa bili kljub vsemu vojaki na položajih v stalni nevarnosti, saj jih je italijansko topništvo

nenehno obstreljevalo in držalo v pripravljenosti. Brez žrtev in izgub tudi v tem času ni šlo, čeprav so bile te manjše kot v ofenzivah.

Južna Tirolska - Monte Cucco

Matijevo enoto so 19. marca 1916 zbrali v Štanjelu, naložili na vlake in jo preko Ljubljane in Jesenic odpeljali na Južno Tirolsko, kjer se je pripravljala velika avstro-ogrška ofenziva.

V ta namen so poleg drugih enot premestili s soške fronte ves III. korpus, v katerem so bili večinoma polki iz slovenskih nabornih področij, in sicer poleg 17. pehotnega polka, ki je na Južnem Tirolskem ostal do konca vojne, še mariborski 47. pehotni polk, celjski 87. pehotni polk, ljubljanski 2. gorski strelski polk, 7. lovski bataljon in mariborski 26. domobranski strelski polk.

Iz vojaških dokumentov je razvidno, da je Matija Tomšič služil v 10. pohodni stotnji III. bataljona 17. pehotnega polka na gori Monte Chiesa nad Asiagom v pododseku Monte Cucco. Tam se je spet izkazal in prejel še tretje odlikovanje, in sicer malo srebrno medaljo za hrabrost. Iz dokumentov je razvidno, da je bil kot črnovojniški četovodja že naslovljen (tituliran) kot narednik (Feldwebel). Utemeljitev za predlagano odlikovanje se je glasila takole: »Hrabra drža pred sovražnikom.« V bitki na gori Monte Cucco pri Monte Chiesi 9. 7. 1916 se je izkazal s svojo hrabrostjo.

Po datumu na dokumentu lahko vidimo, da se je bitka, v kateri si je Matija že tretjič prislužil odlikovanje, zgodila že po koncu spomladanske ofenzive. Ta se je zara-

di slabega vremena začela z veliko zamudo šele 15. maja, a ko je že kazalo na zlom italijanske vojske, so Rusi začeli z veliko ofenzivo v Galiciji. Avstro-Ogrska je morala 16. junija ofenzivo ustaviti in premestiti večino vojaštva na vzhod. Matija Tomšič je s 17. pehotnim polkom ostal na položajih na Monte Chiesi nad Asiagom najbrž še celo leto ali pa vsaj do datuma, ko je izvršil dejanje, za katerega je bil že tretjič odlikovan. V njegovih vojaških dokumentih namreč ni zaznamkov, po katerih bi lahko sodili, kje se je nahajal do konca vojne.

Zaledje in konec vojne

Po pričevanjih sovaščanov, ki so Matijo osebno poznali, naj bi konec vojne oziroma leti 1917 in 1918 preživel v zaledju in se ni več boril na fronti. Glede na njego-



Matija kot štabni narednik proti koncu vojne leta 1918. (arhiv Ane Marije in Ivana Petra Tomiščvnikov Matije Tomšiča)

vo letnico rojstva, a tudi ker je bil večkrat odlikovan, bi bilo to možno. Domačini so zanj namreč radi povedali: »Ja, Matija Andrjašov je bil pa »štac feldvebel«, kar je po vsej verjetnosti pomenilo štacijskega narednika.« To se tudi povsem ujema z omenjeno domnevo.

Da Matija zadnji dve leti vojne ni bil več na fronti, dokazujeta tudi fotografiji, ohranjeni pri sorodnikih, ki ju je v tem času poslal ženi Mariji Tomšič v Nemčijo oziroma na Moravsko. Prvo, na kateri je fotografiran s svojo enoto, je 9. 6. 1917 kot razglednico poslal na naslov v Porenju (Reinland). Začne se z: »Ljuba otroka in Mimi ...« Na drugi, ki jo je poslal 11. 5. 1918 na Moravsko (naslov: Frau Maria Tomschitz, Sgibow in Schatten 200, Mähren), pa je sam. Na sliki so vidna vsa tri odlikovanja za hrabrost in Karlov četni križec, katerega je zadnji avstro-ogrski cesar Karel I. podeljeval vojakom, ki so bili vsaj 12 tednov v vojni in so se udeležili vsaj ene bitke. Matija nosi usnjene gamaše in uro z verižico, kar pomeni, da je bil kar dobro situiran. Častniki in podčastniki so si namreč morali takšne dodatke kupovati sami.

Matija spet med svojimi – vrnitev v domačo vas

Matija se je po končani prvi svetovni vojni vrnil k svoji družini na Moravsko. V začetku 20. let se je z njo preselil na Bač pri Knežaku, torej v svojo rojstno vas. Naselili so se v Flikarjevi hiši, ki je bila prej Milharjeva (stara številka 60), sedaj pa se po njem imenuje Matijetova hiša, Bač 123. Ker pa so ti kraji po vojni prišli pod Kraljevino Italijo, Matija kot bivši vojak propadle države ni prejemal po-

kojnine, vendar kot znan zidarski mojster ni nikoli imel težav z delom in zaslužkom. Sorazmerno z obsegom dela je imel tudi več pomočnikov, pa tudi marsikaterega vajenca je spravil k poklicu. Njegova zidarska dela so še danes vidna tako na Baču kot v okolici. Eno takšnih večjih del je zid okrog bivše italijanske vojašnice v Knežaku, katerega dovršen del še stoji. Matija je ta posel od italijanske vojske dobil zato, ker je njegov drugi sin Janez služil v italijanski vojski v Abesiniji. V kroniki župnije Knežak pa je omenjeno, da je leta 1938 pri obnovi farne cerkve v Knežaku dal ponudbo tudi Matija Tomšič, zidarski mojster z Bača, a je potem od tega odstopil.

Med drugo svetovno vojno je bil kot prevajalec večkrat poklican s strani Nemcev in tako je nemaleokrat rešil posameznike pa tudi celo vas pred najhujšim.

Po drugi svetovni vojni so nove oblasti Matiji omogočile zaposlitev v domači tovarni, tako da je potem lahko dobival pokojnino. Njegova življenjska pot se je končala 13. aprila 1953 doma na Baču. Sosedje in vaščani so znali povedati, da so takrat pri njem našli star avstrijski revolver, katerega je zasegla oblast. Na žalost pa so se izgubila tudi njegova odlikovanja. Ostali so samo Karlov četni križec in dve fotografiji.

Matija Tomšič, ki je bil že po naravi strog in neustrašen in je te lastnosti še prekalil v težkih bojih prve svetovne vojne, je v okolju, v katerem je živel, tako po vojni kot med drugo svetovno vojno in po njej nedvomno pustil nepozaben pečat.

Moji spomini na potovanja po svetu

V mlajših in srednjih letih življenja sem imel možnost službeno ali kot turist videti mnogo sveta.

Če začnem z Evropo in Balkanom, sem si ogledal: Zahodno Nemčijo, del Vzhodne Nemčije, Francijo, Italijo, Švico, Srbijo, Bosno in Hercegovino, Makedonijo, Kosovo in Hrvaško. Od čezoceanskih držav sem obiskal Kanado, ZDA, Avstralijo in otok Tasmanija.

Ko govorim o Nemčiji, moram omeniti obisk Kölna, Düsseldorfa, Achena, Frankfurta, Magdeburga in Berlina. Köln je znan po posebni jedi, ki si jo zelo radi pripravimo tudi v Sloveniji – to je pečena krača z dodatkom krompirja in kisle repe. Z družbo smo obiskali eno od restavracij z lokalnimi specialitetami in si naročili kračo, ki smo jo zalili s kölnskim pivom. Eden od kolegov se je rad pohvalil, da dobro govori nemško, pa je naročil zadnjo desno svinjsko kračo. Takšno naročilo je tako užalilo natakarja, da smo morali bežati. Večkrat sem bil tudi na sejmu v bližnjem Düsseldorfu.

Vsaj petkrat sem bil v Berlinu – prvič že takrat, ko je Berlin spadal še pod Vzhodno Nemčijo. Ker je bil razdeljen med Vzhodno Nemčijo, Anglijo, Francijo in ZDA, smo se po podzemni železnici U-Bahn vozili do njenega zazidanega dela. V prometu je bilo največkrat videti vzhodnonemške avtomobile »vartburge«, narejene iz plastike. Naslednjič sem bil v Berlinu, ko je že postal prestolnica Združene Nemčije. Poleg mnogih kulturnih znamenitosti sem videl tudi osta-

nek berlinskega zidu, ki je danes velika turistična atrakcija. Takrat sem Berlin obiskal z žensko pevsko skupino Kalina iz Kosez, katere ustanovitelj sem bil. Gostil nas je župnik Izidor Pečovnik-Dori.

Bil sem tudi v mestu Achen in obiskal grob znamenitega vojskovodje Karla Velikega, ki je svoj pečat pustil v 8. stoletju. Potoval sem tudi po vzhodnem delu Nemčije in po reki Elbe. Tam je živel nekdanji nemški vojak in pozneje ujetnik Schmidt. Delal je v rudniku Koseze in pozneje v rudniku Sečovlje. Takoj po 2. svetovni vojni se je v Kosezah poročil z domačinko Dragico. Ker je bil protestantske vere, se je zaradi žene pokristjanil. Ko je jugoslovanska oblast od njega zahtevala, da bi bil v rudniku Sečovlje ovaduh, je leta 1954 pobegnil v Italijo in od tam v rojstni kraj v tedanji NDR. Za njim je šla tudi žena Dragica z dvema otrokoma (sinom in hčerjo). V Kosezah je živela njena mati in ko je Dragica prišla k njej na obisk, ni smela s sabo vzeti otrok, ker se je vzhodnonemška oblast bala, da se ne bi več vrnila. Schmidt je leta 1991 po dolgih letih obiskal Koseze in od takrat vsako leto do svoje smrti leta 2016. Zanimivo je, da je dobro govoril slovensko in v koseškem narečju.

Leta 1958 sem končal študij in se s kolegi odpravil kot turist v Nemčijo, Francijo in Švico. Iz Švice proti Italiji sem se z vlakom peljal skozi tunel San Bernardin, v bližini katerega je samostan svetega Bernarda, kjer so menihi prvi vzgojili pas-

mo bernardinec. Ena mojih postaj v Italiji so bile Benetke. Tam sem si ogledal vse večje kulturne znamenitosti, benečanske kanale in šel z ladjo na otok Murano, znan po znameniti steklarni. Ena od surovin za steklo je pepelika, ki jo proizvajajo iz pepela listnatih dreves. V vasi Soze nad Veliko Bukovico še danes hranijo litoželezne kotle, v katerih so kuhali pepel, ki so ga pridobivali sami in ga pobirali tudi po okoliških vaseh. Moja babica je bila doma s Soz in mi je pripovedovala o postopku pridobivanja pepelike, ki so mu domačini rekli »potóšel«. Ko so z drobljenjem pridobili okrog 1200 kg pepelike, so jo naložili na voz lojtrnik in se s konji odpravili proti Benetkam, da bi jo tam prodali. Zadnje proizvajanje pepelike na takšen način sega v čas Avstro-Ogrske monarhije. Ko so s tem postopkom prenehali, so litoželezne kotle postavili ob vodnjake in so služili za napajanje živine. Kotle so obdržali tudi naprej, ko so že dobili vodovod.

Po 2. svetovni vojni se je mnogo mladih ljudi odselilo po svetu iz ekonomskih razlogov. Moja žena Marta se je rodila v družini s sedmimi otroki, v kateri je bilo 6 sester in en brat. Najstarejša sestra Tončka, ki je danes že pokojna, se je leta 1956 odselila v Kanado in k sebi povabila še dve sestri – Valerijo in Marico. Z Marto sva se leta 1991 odločila, da jih obiščeva. Ker so bile sestre ena od druge oddaljene 600–700 kilometrov, je bilo potovanje dolgotrajno, saj je hitrost pri njih omejena na 100 km/h. Tončka z možem Antonom je ime-

la hišo v Montrealu, Valerija v 700 kilometrov oddaljenem Sudburyju, Marica pa v 600 kilometrov oddaljenem Burlingtonu blizu mesta Toronto.

Prvič sva letela iz Ljubljane preko Frankfurta do Toronta in naprej proti Montrealu, kjer sta nas pričakala Tončka in Tone z dvema sinovoma in vnuki. V Montrealu je mnogo Slovencev, ki se srečujejo v društvu Friderik Baraga – po slovenskem misijonarju, ki je deloval med Indijanci. Skozi Montreal teče reka Sveti Lovrenc, sredi katere je otok. Na tem otoku so zgradili stezo, kjer vsako leto poteka dirka Formule 1. Ker sva bila z ženo v Montrealu konec leta, naju je pričakala ledena reka, po kateri so že po nekaj dnevih mraza vozili avtomobili. Na reki sva videla tudi Indijance. V Kanadi živijo Blackfoot Indijanci, ki so katoličani in imajo posebne pravice – med drugim prosto, brez posebnih dovoljenj, lovijo divjad.

Po enotedenskem obisku pri sorodnikih v Montrealu sva se s Tončko in Tonetom odpeljala proti 700 kilometrov oddaljenemu Sudburyju. Na poti smo se ustavili v glavnem mestu Kanade Ottawa, kjer smo lahko v spremstvu policije obiskali državno skupščino. V Sudburyju je velika tovarna niklja in ko je rudnik niklja deloval z nizkim dimnikom, so saje toliko požgale okolico, da so strohnela vsa drevesa in poginile vse ribe v jezerih. Okolica se je spremenila v puščavo, kot da bi bili na Luni, kar je bila odlična podlaga za snemanje znamenitega filma Moon.

Iz Sudburyja smo se odpeljali do Toronta, ki leži ob severozahodni obali jezera Ontario. V bližini živi Marica, najmlajša Martina sestra. Pri njih sva bila v gosteh en teden. Obiskali smo Burlington, Hamilton in Niagarske slapove na reki Niagari, ki so visoki 62 metrov in izjemno široki. Razmejujejo Severno Ameriko in Kanado.

Po 14 letih sva z ženo Marto ponovno odpotovala v Kanado za en mesec. Nekaj dni sva preživela pri najstarejši sestri Tončki v Montrealu. Iz Burlingtona je prišel po naju Maričin mož Tone in naju odpeljal na obisk k njim v Toronto. Preko Hamiltona sva šla ponovno na Niagarske slapove, iz Sudburyja pa je prišla sestra Valerija in naju odpeljala na svoj dom. Pričakala naju je velika sprememba, saj so rudnik niklja obnovili, zvišali dimnik, po nekdanji puščavi posadili breze in v jezera vrnili ribe.

Leta 2000 smo se slovenski ribiči in balinarji odločili, da obiščemo naše rojake v Avstraliji, ki je tako oddaljena celina, da traja vožnja z letalom 25 ur. Prva postaja je bila v Bangkoku. Po 4-urnem postanku smo odleteli preko mesta Adelaide v Melbourne. Na letališču v Melbourneu so nas z glasbo in pesmijo

pričakali slovenski izseljenci. Bil je mesec februar, v Avstraliji pa je bilo visoko poletje s temperaturo 40 °C, vendar se je zaradi majhne vlažnosti ozračja dalo prenašati takšno vročino. Naši Slovenci imajo v Melbourneu štiri društva: Planica, Jadran, Istra in Elton klub. V bližnjem Geolongu pa je Društvo Ivan Cankar. Vsa društva imajo pokrite dvorane s štirimi ali celo šestimi balinarskimi stezami. Ob večerih so nas pogostili in zabavali. Večkrat so nas peljali na piknike, kjer smo lahko opazovali avtohtone živali kenguruje. V mestu Melbourne smo si ogledali najslavnejše športne stadione – teniški stadion, imenovan po njihovem najslavnejšem igralcu Rodu Laverju, in kriket stadion, ki sprejme 100.000 gledalcev. V največjem parku je spomenik Jamesu Cooku, ki je odkril Avstralijo. Rojstno hišo Jamesa Cooka so v celoti prenesli iz Anglije. Obiskal sem tudi velik otok Tasmanija, ki je od Avstralije oddaljen 1100 kilometrov. Otok je odkril morjeplovec Abel Tasman, ki pa ni prišel do Avstralije. Naša delegacija je v Avstraliji doživela veliko lepih trenutkov, za kar smo našim rojakom in gostiteljem neizmerno hvaležni.

Danilo Pugelj



Zgodovinska pravljica

Zgodba o vitezu Alohu Bistriškemu, zadnjemu Bistriškemu vitezu

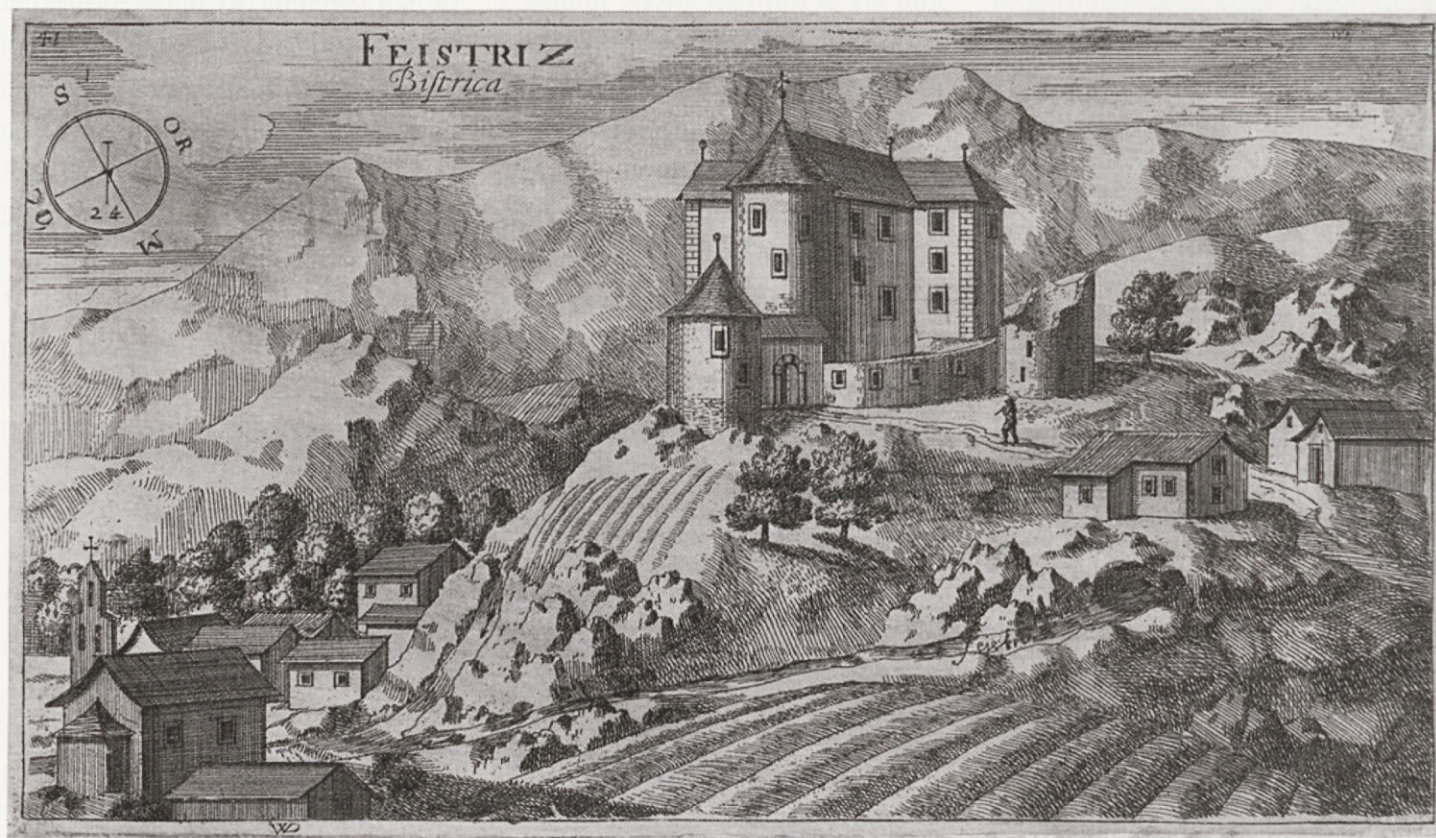
Nekoč, bilo je pred več kot tisoč leti, so bistriški vitezi že imeli na visoki skali ob robu bistriške doline močno utrjen grad. Pod gradom je tekla rečica Bistrica, ki je dala ime gradu, plemenitim lastnikom in skromni vasici pod njo. Ker se živahna rečica ni posušila niti v najhujši suši, so na njej postavili jezove in vodna kolesa, ki jih je Bistrica vrtela vse leto. Poganjala je žage, ki so žagale debla iz snežniških gozdov in mline, ki so mleli žito domačinov in kmetov iz okolice. Voda je s svojo močjo dvigovala tudi težka kovaška kladiva, da bi lahko spretni kovači kovali železne predmete, ki so jih potrebovali kmetje pri svojem delu, pa tudi sablje, meče, puščice in kopja, ki so jih naročali bistriški graščaki za svoje vojščake. Zahvaljujoč

vodi in njeni moči, je kraj postajal vedno pomembnejši. V Bistrico so prihajali obrtniki, trgovci in kupci. Na spodnjem delu kraja so zgradili cerkev in jo posvetili svetemu Juriju, zavetniku vojščakov in orožarjev. V njej so ob oltarju imeli bistriški plemiči dve lepo izrezljani leseni klopi, namenjeni samo njim.

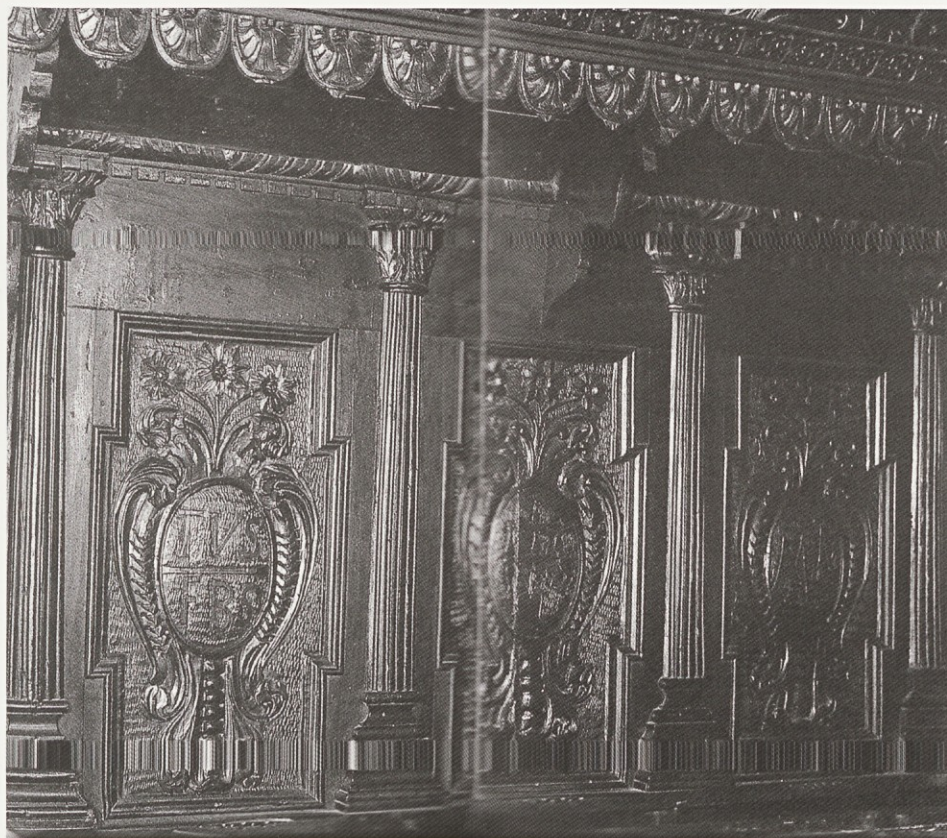
Daleč naokoli ni bilo kraja, ki bi se lahko pohvalil s toliko vode in tolikimi izviri čiste in hladne vode. Tu so bili še drugi izviri. Proti vzhodu je po vsakem dežju bruhal vodo potok Sušec s slikovitimi slapovi, pa občasni izviri Kovačevc, Kozlek in Jasenka pila. Vsi potoki so se izlivali v Veliko vodo, ki je bistriško dolino bogatila z vodo.

Posebne pozornosti je bil deležen tanek slap ob izviru Bistrice,

ki se je pojavljal ob vsakem obilnem dežju in ob taljenju snega na Snežniku. Izviral je iz gladke bele skale tik pod gradom in padal z višine vsaj desetih metrov v peneči tolmun. Ker se je slap pojavljal iznenada in izginjal kot ptica kukavica, so ga poimenovali kar po njej Kukčevka. Pravijo, da so bistriški vitezi vedno, ko so se odpravljali na daljšo pot, še posebej na katero svojih bojnih poti, »za srečo in srečno vrnitev« prišli napojit konje prav pod ta slap. Zmolili so priprošnje za uspeh na poti, na katero so se odpravljali, izrekli vdanost gospodarju gradu in se poslovili od svojih domačih. Ko so se srečno vrnili domov, so se znova zbrali pod slapom in se zahvalili bogu in domačemu zavetniku sv. Juriju za srečen povratek. Prav



Gradina, Janez Vajkard Valvasor, 1679



Ilirska Bistrica, cerkev sv. Jurija.
Rezljane korne klopi

nasproti Kukčevke je ob večjem deževju privrel na plano še močan izvir, ki je pogosto poplavljal hiše ob svoji kratki strugi, dokler se ni umiril v potoku Bistrica. Ta izvir in kratek potok imenujemo danes Brinškovka.

Iz rodu bistriških vitezov je bil najbolj znan vitez Aloh Bistriški. S svojo družino, stražo in služabniki je živel v lepo urejenem in zavarovanem gradu. Grad je obsegal večnadstropno stavbo s tremi okroglimi visokimi grajskimi stolpi. Proti vzhodu je bil obdan z grajskim obzidjem, proti zahodu oz. proti rečici Bistrici, jih je varoval visok neprehoden prepad. Vitezova družina je živela v osrednjem delu gradu, hlapci, dekle in grajska straža pa v severnem delu. V osrednjem delu sta bili tudi orožarna in oprema za izurjene vojščake, ki so varovali grad in gospodarja. Grajska

straža je skrbela tudi za varnost podložnikov. V času turške nevarnosti so imeli pripravljene mogočne kresove na visokem Ahcu in na Gradišču. Če bi opazili opozorilne kresove na Grmadi nad Liscem ali na Slavniku, bi takoj prižgali kresova in tako poslali sporočilo proti osrednji Kranjski, da prihaja turška nevarnost z vzhoda.

Vitez Aloh Bistriški je bil odločen in spoštljiv mož. Bil je v prijateljskih odnosih z vsemi graščaki v okolici. Za večjo varnost so si sosedi obljubili pomoč. Posebno vojaško zvezo je sklenil s Celjskimi grofi, ki so imeli močan vpliv po vseh slovenskih deželah. Imeli so tudi veliko vojaško moč, zato je bilo pametno biti pod njihovim varstvom.

Vitez Aloh je bil do podložnikov prizanesljiv. Oskrbnik gradu je bil

vsem dobro znan gospod, ki so mu vsi pravili gospod Majer. Stanoval je ob poti proti gradu in je hranil grajski ključ, ko ni bilo viteza doma. Imel pa je še druge pomembne naloge. Nekoliko višje ob gradu je živel upravitelj grajskih posesti, ki je imel tudi nehvaležno nalogo izterjevalca dolgov. Vsaj dvakrat na leto je obiskoval kmete in pobiral predpisane dajatve v živežu – tudi čebelje pridelke, med in vosek ter določen znesek v denarju. Domačini so ga imenovali Rubec. Bil je mehkega srca in je družinam, ki niso imele denarja ali so imele več otrok, dolžni znesek tudi odpisal.

Vitez Aloh se je poročil s plemenito gospo Ivano s sosednjega gradu. Imela sta le eno hčer. Bila je lepo dekle. Starši so ji dali ime Zvezdana. Veselila se je obiskov, posebno mladih gospodov s sosednjih gradov, pa tudi sejmov, ko se je pod gradom zbralo veliko ljudi.



Slap Kukčovke 1964, razglednica
TD Ilirska Bistrica, foto Jože
Kološa, Koper Tisk ČP Delo

Poleg sodelovanja v bojih so se vitezi iz te okolice zbirali tudi na sosednjih gradovih, uprizarjali boje in prirejali bučne zabave z glasbo in plesom. Ob takih priložnostih je bilo živahno na Premskem gradu, na Šilentabru, na gradu Ravne, tudi na gradu Jablanica ali celo na gradu Gotnik. Takrat so se vitezi radi pokazali v novih oklepah, sijočih v sončni svetlobi. Bila pa je prilika, da so se pokazale tudi grajske gospe in njihove hčerke v novih oblekah, z novimi pričeskami in spremljevalci. Mladi fantje so razkazovali svoje konje in se ozirali po dekletih. Tudi Zvezdana je imela dosti občudovalcev.

Pod bistriškim gradom je bilo posebno živahno v nedeljo pri sv. Juriju. V bistriški cerkvi je bila velika peta maša, posvečena krajevnemu

zavetniku sv. Juriju. Pred cerkvenimi vrati se je običajno gnetla gruča revežev, ki so upali, da jim bo bistriška gospoda podarila kakšen fičnik ali morda celo belič. Grajske gospe pa so zanje pripravile sladko pecivo in bel kruh. Ob cerkvi so trgovci postavili stojnice in ponujali svoje izdelke. Pisano množico je po maši pogosto preglasil grajski glasnik – bobnar, ki je stoječ na cerkvenem zidu s podstavkom, razglaševal ukaze ali sporočila grajskega gospoda. Obvestila pa je vsaj dvakrat ponovil, da bi ga vsi slišali in razumeli.

Domačini so se po kosilu znova zbrali, tokrat pod gradom na slavnostno okrašenem prostoru med izviro Bistrice in slapom. Pridružili so se tudi gostje iz okolice, tudi iz Čičarije in Brkinov, v svojih živopisnih nošah in zaplesali ob glasbi. Otroci so se igrali, bredli po ledeni vodi, lovili rake in na doma narejenih splavih uprizarjali prave boje s palicami. Marsikateri je padel v vodo in bil deležen posmehovanja vrstnikov in prisotnih. Za mokrega fanta je to pomenilo posebno sramoto. Starejši fantje so kazali svojo moč s plezanjem po dolgi srobotovi vrvi do široke kamnite police pod grajskim obzidjem. Prvi, najpogumnejši, je moral najprej sam priplezati po strmi skali in redkih oprimkih in privezati vrv za ostale plezalce. Tudi zaradi tega podviga je bil med vrstniki še bolj spoštovan. Njemu je tudi pripadla čast, da je zakuril ogenj na polici, kar so prisotni pozdravili z glasnim ploskanjem. Tedaj so zagorele svečke v številnih posebej lepo obarvanih lampijonih, razmeščenih po prireditvenem prostoru.

To je bil znak, da na ples vabijo domači godci s poskočnimi melodijami. Pogosto se je ljudskega veselja udeležila tudi cela družina viteza Aloha z mlado Zvezdano. Ta ni skrivala posebne naklonjenosti mlademu vitezu Borislavu z Gotniškega gradu in pogosto tudi zaplesala z njim.

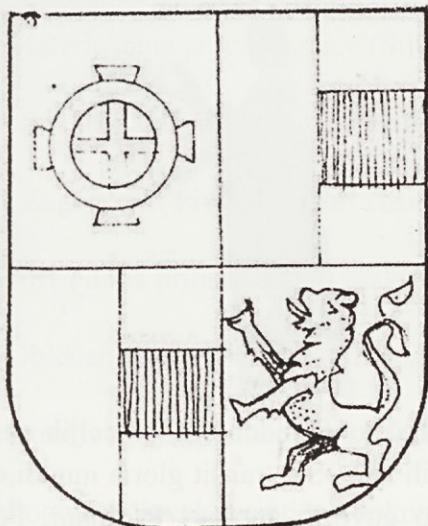
Mirno obdobje, v katerem so živeli, je nenadoma prekinila vest, da so v deželo vdrli sovražni Ogrji in ogrozili cesarstvo ter s tem deželi Kranjsko in Štajersko ter celo mogočne Celjske grofe. Kot je veleval dogovor, so se v bran postavili kranjski in štajerski vitezi pod poveljstvom avstrijskega vojvode Albrehta I. Zbrali so vojsko, v katero so vpoklicali tudi viteze z naših okoliških gradov.

Tako je vitez Aloh Bistriški zbral svojo četo vojščakov in iz soseščine pozval še vojščake iz vrst Kosezov – svobodnih kmetov. Pripravili so kar nekaj vozov vojaške opreme in hrane za daljši čas. Pozabili niso niti pletenega koša z golobi pismo-nošami, da bi domačim prinašali novice o bojnih uspehih. Pridružila sta se jim tudi četi vojščakov z Jablaniškega gradu in gradu Gotnik. Slednje je vodil mladi vitez Borislav s četo svojih vojščakov. Kot je velevala navada, so se pred odhodom zbrali okrog tolmu na slapa pod bistriškim gradom in znova zaprisesgli zvestobo cesarju. Njihovo bojno pot je blagoslovil domači župnik. Okrog vojščakov se je zbrala množica ljudi tudi iz sosednjih vasi. Vsi so se želeli posloviti od tistih, ki so krenili v boj proti zavojevalcem. Konjeniki so se razvrstili po četah, na čelu katerih je bil njihov poveljnik. Prav na



Albrecht I. Habsburški, tudi Albert I. (1255 – 1308), vojvoda Avstrije, Štajerske... Nemški kralj. Leta 1282 je z bratom prevzel še Kranjsko s Slovensko marko in z veliko slovesnostjo postal cesar velikega avstrijskega cesarstva. Z očetom in bratom so bili začetniki Habsburške monarhije, ki je slovenskim deželam vladala polnih 736 let.

FEISTRIZ



Grb viteza Aloha Bistriškega

začetku kolone je na iskrem belcu pokončno sedel vitez Aloh Bistriški. Sledila sta mu konjenika – prvi z vitezovim ščitom in drugi – zastavonoša z modro trikotno zastavo z izveznim levom v naskoku. Pok iz grajskega topa je naznanil trenutek slovesa in odhod vojščakov na bojno polje. Ženske so zajokale. Tudi Zvezdana si je brisala solze. Zadnji hip pred odhodom je stopila do dragega Borislava in mu izročila robček z izveznim napisom: »Vrni se!« Starejši moški, ki so spremljali dogajanje, so modrovali, vedoč, da se tudi iz tega spopada mnogi ne bodo vrnili, številni pa bodo pohabljeni za vse življenje. Žalostna kolona se je premaknila. Množica ljudi je pospremila konjenike in vozove skozi Trnovo, vse tja do globovniških klancev. Klici k zmagi in voščila za srečno vrnitev so se mešali z jokom mater in otrok. Zvonovi niso nikoli bolj žalostno zvonili kot ta dan.

Minevali so dnevi in tedni, ko je na grad priletel prvi tako težko pričakovani golob s sporočilom z bojne polja. »Boji so hudi, mi smo dobro! Pozdrav! Aloh« Ljud-

je in grajski gospe so se oddahnili. Želeli in molili so, da bi bilo čim prej konec te strašne vojne ter da se njihovi fantje in možje čim prej vrnejo.

Žal so prihajale tudi vedno bolj žalostne novice o premoči sovražnih Ogrov, njihovi krutosti, ranjenih in mrtvih. Že drugi golob je iz bojev prinesel vest, da je padel Borislav in cela njegova četa vojakov. Zvezdano je vest močno presunila in oblila s solzami. Zavila se je v črnino in se zaprla v grad. Materina tolažba ni nič pomagala.

Čez dober mesec so se iz bojev vračali vojščaki. Hudo ranjeni so ležali na vozovih. Le redki so hodili, pa še ti so bili s povezanimi ranami. Opirali so se na palice ali pa so jih podpirali tovariši. Bili so prašni in utrujeni od dolge poti. Mnogi so zaradi ran umrli na poti domov. Z ranjenimi in poškodovanimi so prihajale tudi vesti o strašnih bojih, o mnogih padlih domačih možeh. Z zadnjo skupino vojščakov je prijezdil zastavonoša in s seboj vodil gospodarjevega konja. Na njem je bila poveljnikova oprema, oklep in šlem ter na njih sledi hudih bojev in smrtnega udarca, ki ga je sovražnik zadal vitez Aloh. Razblinilo se je upanje, da so žalostne vesti morda le neresnične. Bistričani so izgubili svojega gospodarja, plemenitega viteza Aloha Bistriškega.

To je bil zadnji udarec za obe grajski gospe na bistriškem gradu. V črno so se zavile tudi mnoge domačije. Namesto pričakovanega veselja so bistriško dolino napolnile solze in žalost. Na mnogih gra-

dovih so visele črne zastave, kar je pomenilo, da tudi tam žalujejo za svojimi vitezi in vojščaki. Boji so prenehali šele konec leta 1291, ko so naše čete zavrnile vsiljive Ogre in je bil podpisan mir. Ljudstvo se je oddahnilo. V cerkvi sv. Jurija so se domačini zbrali in z molitvijo proslavili konec vojne. V mislih so se poslovili od svojih dragih umrlih, ki so za vedno ostali daleč od doma. Grajska gospodična Zvezdana, vidno potrta, je bila tokrat zadnjič med ljudmi. Materine prošnje je niso odvrnile od trdnega sklepa, da se odreče življenju na gradu in posvetnemu življenju. Že naslednji dan se je odpravila v bližnji samostan Karmelske Matere božje pod Podgrajsko cerkvijo in tam ostala do svoje smrti.

Od žalosti in samote je kmalu umrla tudi gospa Ivana, vdova po hrabrem vitez Aloh Bistriškem. Grad je opustel in začel propadati. Nekaj časa so domačini v gradu shranjevali pridelke in se zatekali vanj ob turških nevarnostih, zanj pa ni skrbel nihče več. Danes lahko vidimo le še nekaj metrov visok zid, ki je bil nekoč del mogočnega gradu. Tu pa tam je le še nekaj kamnov, ki spominjajo na nekdanjo močno grajsko stavbo ponosne družine viteza Aloha Bistriškega. Pod ruševinami gradu pa še vedno teče živahna rečica Bistrica in ob njej se še vedno občasno oglašata tudi znamenita Kukčevka.

Žal pa je skoraj povsem zamrl spomin na plemenitega in slavnega viteza Aloha Bistriškega in njegova junaška dejanja. Pozabljena je tudi njegova hči Zvezdana in njena neizpolnjena mladostna ljubezen.

Vojko Čeligoj

Skice iz vojnega časa

Asfalt za Dučeta

»Du-če-du-če-du-če ...« je na ves glas na cesto vreščala cela naša hiša. Tisto jutro je k nam nepovabljenno vdrlo krdelo mladenk v belih bluzah in črnih krilih, ki so se, medtem ko sta čudna moža nas domače potisnila v zadnje prostore, razporedile po vseh petih oknih nadstropja, ki so gledala na cesto in s katerih so umaknili mamine hortenzije ter jih potisnili po kotih. V nekem trenutku so v en glas zavreščale: »Du-če-du-če-du-če ...« in se kot na ukaz pobrale na cesto. Ta cesta je bila tisti dan prav nevsakdanja. Prekrita s katranom, kot smo takrat rekli asfaltu, se je zdela v nekakšni praznični preobleki. Namesto ponošene rjavosive si je naredila temnomodro, skoraj črno.

Dnevi so bili tudi sicer nenavadni. Kar na lepem so se v vas vsule gruče delavcev v »tutah«, ki jim danes rečemo delovni kombinezoni, in so si s krampi, lopatami ter samokolnicami dali opraviti s cesto in obcestnim jarki. Priropotali so tovornjaki s šodrom, kot smo rekli gramozu, in drugi, naloženi z umazanimi, od rje že načetimi plehnatimi oziroma pločevinastimi sodi in z nekakšnimi valjarji. Sode so z železnimi štangami, kot smo pravili drogovom, odpirali in gosto črno tekočino iz njih razlivali po cesti. Vas je napolnil neprijeten,



težak vonj, ki ga nismo bili vajeni. V nekaj urah so vso cesto, ki jo je bilo videti od naše hiše levo in desno, asfaltirali. To bi bilo za nas otroke pravo doživetje, če se ne bi istočasno zgodilo še nekaj nerazumljivega. Našega očeta so odgnali karabinjerji, čeprav so bili sicer naši sosedeje čez cesto. »Le zakaj? Kaj je storil?« smo spraševali mamo, ki pa nas je pomirila, da bo kmalu nazaj, pa ga ni bilo še drugi in tretji dan.

Mnogo pozneje sem zvedel, da so tiste ženske – uradnice in učiteljice – ki so jih pripeljali z Reke ali iz Trsta ter od drugod, vreščale ob mimohodu kolone vozil velikega vodje italijanskega fašizma, ki so mu pravili Duče – po naše Vodja. Pripeljal se je na ogled priprav italijanske vojske za napad na prvo Jugoslavijo. Svoje je nagovoril na koriški ravnini, kjer je bilo veliko zborovanje. »Cesto so mu asfaltirali, da ne bi legal prah na njegovo plešo!« je pikro pripomnil razgledani sosed. In res je večji del asfalta pobrala že prva zima.

Ko sem kasneje bolj strokovno preučeval domača zgodovinska dogajanja med svetovnima vojnama, sem prebral, da so organizatorji takih Mussolinijevih potovanj iz varnostnih razlogov že preventivno odstranili s poti vse tiste ljudi, ki jim niso čisto zaupali – tako tudi mojega očeta, ki pa se je vrnil tretji dan. To je bil dogodek, pravzaprav dogajanje, ki se ga spominjam kot enega najzgodnejših v svojem življenju.

Že čez poldrugo leto so italijanski vojaki sami prepleskali kričeče

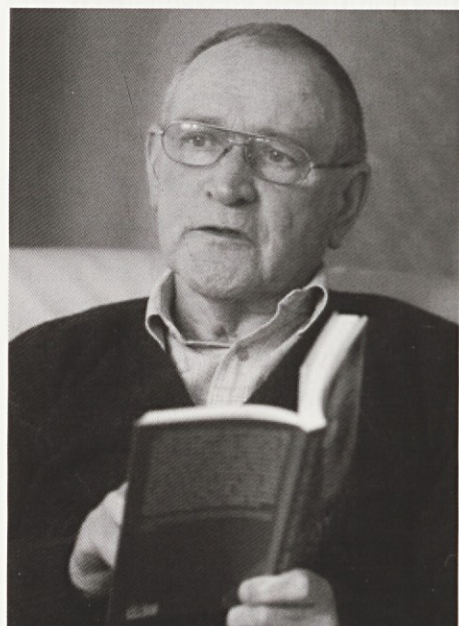


Dučetove podobe na pročeljih naših hiš. »Sic transit gloria mundi,« so govorili že stari Rimljani. Po naše povedano: »Tako mine slava sveta.«

Velikanski črni napisi: »Vincemo!« in »Indietro non si torna!« (Zmagali bomo! in Za nas ni poti nazaj!) pa so morali počakati na osvoboditev, da smo jih spraskali s sten in prebelili.

Spominjam se, kako sva s prijateljem Ladom še nekaj let po vojni z velikimi kamni do konca razbila v samo čelo Velikega Snežnika vzdano cementno ploščo, ki je oznanjala, da je naš Snežnik njihov oziroma Monte Nevoso. Danes bi temu rekli uničevanje spomenikov. Upravičeno?!

Silvo Fatur



Misli pomembnih Slovencev

- »Materinščina je jezik srca.« (Silvo Fatur)
- »Ni tako slabega človeka, da ne bi imel prijatelja, in ni tako dobrega, da bi ne imel sovražnika.« (ljudska modrost iz Zagorja pri Pivki – rojstni vasi Silva Faturja)
- »Nova doba prihaja, ko bo vsak delavec človek, ko bo vsak človek delavec.« (Srečko Kosovel)
- »Oblečen sem v usodo svojih dni. Naj vrč udari v kamen, kamen v vrč: obakrat bo za vrč slabo.« (Saša Vuga)
- »Otroštvo je elementarna lekcija življenja.« (Lojze Kovačič)
- »Pogoj za človekovo etično pokončnost je zakoreninjenost v domačih tleh, zvestoba rodu in domu. A ta zvestoba je predvsem zvestoba jeziku.« (Silvo Fatur)
- »Pojdi kamorkoli, zmeraj te ostane nekaj tam, kjer si se rodil.« (Ciril Zlobec)
- »Prijatelj, to je beseda vseh besed.« (Oton Župančič)
- »Pismo je vedno tudi poljub.« (Vinko Möderndorfer)
- »Premalo se zavedamo, da smo med najbolj kulturnimi narodi v Evropi.« (Boris Pahor)
- »Pisatelji in pesniki so zavedni ali nezavedni glasniki svoje dobe.« (Ivan Cankar)
- »Puškin je v sonce močil pero.« (Fran Levstik)
- »Svet pesmi je iz delov pravega sveta na novo sestavljen svet.« (Kajetan Kovič)
- »Svoboden je človek, ki svobode ne da.« (Drago Mislej - Mef)
- »Svet stoji na glavi. Treba ga je spet postaviti na noge.« (Božidar Debenjak)
- »Šola je vlaganje v ljudi, to pa je od vseh mogočih vlaganj zagotovo najučinkovitejše.« (Milan Kučan)
- »Ti, ki si delal - tvoje je delo!« (Ivan Cankar)
- »Vsak umetnik je izraz ali odraz svojega časa ali dobe. Bolj ko izraziš sebe, izraziš dobo, ki je v tebi in si ti v njej.« (Josip Vidmar)

Z dovoljenjem profesorja Silva Faturja sem iz njegove imenitne publikacije Dvojna pot zbral le nekaj misli pomembnih Slovencev. Avtor knjige je zapisal 400 misli, domislic, rekov, aforizmov in verzov različnih ljudi, ki so se ga dotaknili. Vse je tudi imenitno komentiral. Avtorju Silvu Faturju čestitamo za Starosvetne zgodb(ic)e in Nekaj kot leksikon v knjigi Dvojna pot.

Ždrocle, biser, ki ga želi Unesco zavarovati za prihodnje rodove

Odbor za svetovno dediščino Unesco je julija priznal posebno vrednost triinšestdesetim evropskim bukovim gozdovom in njihovim ekosistemom – med njimi gozdnemu rezervatu Snežink-Ždrocle, ki se nahaja v Občini Ilirska Bistrica in v pragozdu Krokar na Kočevskem. Bukovi gozdovi so na Unescov seznam vpisani pod skupnim imenom Prvinski bukovni gozdovi Karpatov in drugih evropskih regij.

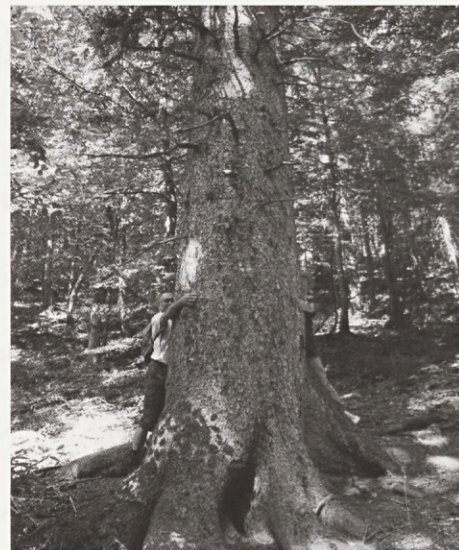
S tem skupinskim vpisom je Odbor za Unesco bukvam priznal posebno vlogo pri oblikovanju evropske celine od konca zadnje ledene dobe do danes. Pred 12.000 leti so mraz preživele le bukve na posameznih območjih Južne Evrope in tudi pri nas v pragozdu Krokar. Od tod so se več tisoč let širile po vsej Evropi in s seboj vse do Baltskega morja ponesle na tisoče živalskih in rastlinskih vrst.

Na Unescov seznam je vpisanih 63 gozdov v dvanajstih državah. Pogoj za vpis gozda je bila njegova izjemna ohranjenost in to, da je gozd v zgodbo o bukvi vnesel neko

novi informacijo. Pragozd Krokar je eno od ledenodobnih zatočišč bukve. Gozdni rezervat Snežnik-Ždrocle pa je izjemen, ker tod bukev raste na gozdni meji. Bolj severno to ni mogoče zaradi mraza, bolj južno pa zaradi pomanjkanja vlage.

Gozdni rezervat Snežnik-Ždrocle je velik skoraj 800 hektarov, skozenj pa vodijo planinske poti na Snežnik. Ždrocle so srce tega rezervata. Imajo značaj pragozda, kar pomeni, da tod gozd skrbi sam zase, ne da bi človek vanj posegal s sekuro. Čeprav vstop v Ždrocle ni prepovedan, do tega najbolj neokrnjenega koščka snežniških gozdov namenoma ne vodijo pohodniške markacije.

Bistričan Vilko Grlj je eden redkih, ki se v Ždroclah znajde brez njih. Ždrocle je odkril, ko je živel na Sviščakih in je želel spoznati svojo okolico. Do pragozda je s Sviščakov še 13 kilometrov vožnje, nato pa je treba pri cestni zapori pot nadaljevati peš do jase in mrzlišča, kjer v Andrejevem studencu izvira »moška voda«. Poleti, ko nas je



Vilko Grlj pospremil v pragozd, jo je bilo komaj kaj, a studenec le ni bil presušen. V kroniki iz leta 1867 piše, da je studenec odkril nadgozdar Andrej Kubitschka. Trdil je, da mu pitje te vode da izreden apetit, ga blagodejno osveži in mu vrača moč. Ker se je redno krepčal s to vodo, je studenec dobil ime po njem. Da je nekaj na tem, so pozneje potrdila tudi poročila o kakovosti uplenjenih jelenov. Ždrocle so vrsto let veljale za kraj z najmočnejšim jelenovim rukom in najmočnejšimi uplenjenimi jeleni tako po teži kot po rogovju.

Ždrocle obsegajo 170 hektarov. Razprostirajo se na nadmorski višini med 1266 in 1478 metri. Z višjih leg se odpirajo čudoviti pogledi na Snežnik. Višji predeli, kjer so bukve izpostavljene najbolj surovim vremenskim razmeram, vetru in mrazu, so tudi najboljši dokaz o trdoživosti te drevesne vrste. Čeprav so stare sto in več let, so bukve na izpostavljenih legah visoke največ deset metrov, njihova debla pa so zveržena in tanka. Zaradi svetlobe, ki prodira skozi nizka drevesa, je gozd svetel – prav pravljičen.

Drugače je v zavetrnih mrzliščih, kjer prevladujejo smreke. Na



mrzlišču, ki se imenuje Pod Kujavičem, raste najvišja smreka v snežniških gozdovih. »Visoka je 42 metrov, stara pa mora biti okrog 300 let,« nam je povedal Vilko. Njenega debla ne moreta objeti dva človeka. Tako na pamet mora obseg debla meriti kakšne štiri metre in pol. Najvišjo smreko obkrožajo številne podobne, le malo manjše. V tem delu gozda so tudi bukve debelejše od tisti, ki rastejo na izpostavljenih legah.

Ždrocle so prepredene z brezni. Naš vodič nas je peljal do največjega, ki je dolgo več kot 100- in globoko več kot 50-metrov. Ob robu brezna se je treba previdno vzpenjati po golih apnenčastih skalah. Čeprav je zemlje le za vzorec, si je bukev tudi tam izborila svoj prostor. Poleti je bila okolica tako gosto prekrita s krošnjami, da brezna ni bilo mogoče videti v celoti. Vilko se na brezpotjih in potkah, ki so jih po Ždroclah uhodile živali, znajde brez zemljevidov. »Če so bila brezna za tja na naši desni,

morajo biti za nazaj na levi strani,« je med hojo od največjega brezna do izhodišča našega štiriurnega pohoda povedal preprosto orientacijsko pravilo. Vseeno se v divjini na takšna logična sklepanja ne gre zanašati. Gozd je varljiv, snežniški pa poleg tega poln živali, tudi zveri. Med hojo nismo srečali nobene, da pa niso bile daleč, so opozarjali številni sveži iztrebki.

Bistveni razlog, zakaj se ni dobro kar tako odpravljati v Ždrocle, pa mora biti varovanje še zadnjih koščkov neokrnjene narave. Tudi Vilko Grlj je bil tam le nekajkrat in strinja se z možnostjo, da bi država za to območje uvedla strog režim varovanja ter ga popolnoma zaprla za obiskovalce. »S tem se absolutno strinjam. Tako bi bile Ždrocle še bolj varovane kot Triglavski narodni park,« pravi Vilko, ki nam je pragozd razkazal v želji, da bi čim več ljudi spoznalo, kakšne bisere želi človeštvo zavarovati za prihodnje rodove.

Jana Krebelj



Svet

*Svet potrebuje usmiljene, srečne ljudi.
Mlade, stare, bele in črne,
svet je vsem enako darovan.*

*Sonce sije vsem ljudem sveta,
dež namaka vso zemljo,
nič na svetu brez ljubezni ne živi.*

*Vrtnica potrebuje naše roke,
da poletju zacveti.*

*Zemljo moramo zorati,
seme posejati, da obilo obrodi.*

*Človek, vsa narava potrebuje,
dotik ljubezni, da živi.*

Materin objem otroku varnost podeli.

*Današnji svet na sovraštvu gradimo,
kar dajemo, nazaj dobimo!*

*Če ljubezni, usmiljenja ne dobimo,
tudi dajati ne znamo.*

Papež Frančišek je dejal:

*Ljubezen, usmiljenje
rešilo bo ta zapeljani svet.*

*Pošiljajmo ljubezen,
usmiljenje čez širno zemljo.*

*Naj upanje in mir
pride v vsako človeško srce.*

Nadja Gomba

Nekaj utrinkov iz Doma za starejše občane Ilirska Bistrica



Kamorkoli se postavim in se ozrem proti hribom, borovcem in nato malo levo, vedno se mi pogled ustavi na veličastno razvejani zgradbi Doma za starejše občane, ki kraljuje na griču nad našim mestom.

Tedaj me stisne pri srcu: »Glej, tam bo gotovo enkrat tvoj drugi dom.« Tega ne sprejemam zlahka. Ne želim oditi iz svoje stare hiške. Ne želim zapustiti male zelene zaplate, ki je od vedno naš vrt(iček). Kako bodo brez mene uspevali živa meja, mlade ciprese in grmovje sivke? Kdo bo na majavi lestvi vihtel čopič in pleskal stare zidove? Le kdo? Ta mladi vendar! Vsaj upam. Upam, da ne bo nikoli tujec živel v tej stari hišici, ki jo je moj stari ata kupil z denarjem, prisluženim v Teksasu z gradnjo železniških prog ...

Mogoče se bodo še kdaj kresala mnenja okrog barve pročelja, pa vendar se ne bo nihče več prepiral z mojstrom Frančkom zaradi počasi napredujočega dela, ker sem tega sposobna samo jaz. Le tisti, ki me pozna, ve, da je to Ljubzen do doma z velikim »L«. S Frančkom se pogajam za projekt

oz. izdelavo sončne ure na našem jugozahodnem pročelju. Obvezno naj bi bilo vgravirano: Carpe diem. Ampak Franček na obe ušesi noče nič slišati, ker ima preveč drugega dela. Mogoče pa mu je kdo od »naših« rekel: »Kaj ji boš delal? Pusti babo naj si jo dela sama! Ali pa si pozabil ...« Ampak Franček je široka in globoka umetniška duša. Verjamem, da mi bo pomagal načrtovati in znal svetovati, saj je poseben možakar.

Vedno trdim, da v Dom ne bom nikoli šla. Ne pa zato ker mi ni všeč, pač pa zato ker intime rojstnega doma in spominov na družino ne more nič izničiti, bolezní pa tudi ne mislim popustiti. Ne!

Bo rekel kdo: »Kaj pa ti veš? Ali veš, kaj te bo doletelo?« Vedno me kdo »prijazno« spomni na moja leta, pa se zavem, da odhajajo moji letniki in se ne vračajo več ... Zadnjega smo pospremili Miho.

Naneslo je pač, da sem že več mesecev redna obiskovalka v Domu starejših občanov in spoznala sem veliko stanovalcev.

Le počasi sem dojemala in sprejemala vase vse tiste obraze, ki jih srečujem v avli in na klopcah.

Dom je več kot prijeten in nič drugega ne morem reči kot to, da hvale vsem, ki nesebično skrbijo za stanovalce. Skromno bom skušala zajeti njegov vsakdanji utrip.

Tretji oddelek: Zame je bil pogled na bolnike kar malo preveč čustven. Obrazi ljudi so tako zelo polni različnih nians razpoloženja. Med njimi so veseljaki in pozitivci, ki pa so spremenljivega razpoloženja. Pa vidim razmišljajočega gospoda, ki je srečen v svojem svetu in se pogovarja sam s seboj. Nekateri se umaknejo v

samoten svet in lahko vse dneve in noči prežidijo vdani v usodo. Le sestre jih predramijo s svojo vedrino; spodbudijo jih in jim pomagajo pri razgibavanju otopelih sklepov; jih negujejo, počesejo, pohvalijo, nekatere nahranijo. To je poseben skrivnostni svet in vsak posameznik v njem živi po svoje. Smeh sestre Radojke z luknjicami v ličkah je dobesedno nalezljiv. Vse sestre so pohvale vredne.

In potem so tukaj ostali stanovalci. Kadarkoli pridem v Dom, srečujem vedno iste znane obraze. Ali sedijo na klopcah v zares prijetnem okolju ali posedajo v avli – nekatere lahko tudi po ves dan, vsak dan. Dan je tam enak dnevu. Čakajo na svojce – na sina, hčer, vnuke, ... Vedno opazim, da je gospa imela obisk svojega dragega sina, saj je tisti dan čisto drugače razpoložena in z užitkom pokadi kakšno cigareto. Na njen otožni obraz je pričaran delček minule sreče in pripravljenost na jutri, pojutrišnjem, ko bo spet prišel.

In drobna ženica, ki se ves dan prevaža navzgor in navzdol z dvigalom, pa spet malo navzgor in navzdol. Le redko ima na obisku svojce. Njo imam prav posebno rada. Pogosto ji kupim priboljšek, ne morem pa tega privoščiti vsem novim znancem – enkrat enemu, drugič drugemu ...

Neka gospa rada sedi sama. Ni ji do pogovora, torej je ne motim v njeni samoti. In tu je še naša Bistričanka, ki s sokoljim pogledom spremlja dogajanja med stanovalci in je zelo užaljena, če ji vsaj ne pomaham v pozdrav.

In jezičen, radoveden možki, ki ne pozabi vprašati: »Kam greste gospa?« Ta nagovor mi ni všeč. No-

čem biti »gospa«, ker bi to pomenilo, da sem nekaj več od teh ljudi, kar pa nisem.

Spoznala sem stanovalko, ki je letos praznovala 96 let. Kako je prijetna in bistra! Vedno urejena in prijetno dišeča je dobra sogovornica in poznavalka starih Bistričanov in Trnovcev, čeprav ji spomin včasih malo ponagaja. Ta prijetna ženska na zunaj ne kaže kakšne posebne žalosti ali strahu pred leti, ki jih bo mogoče še dočakala. Deluje opogumljajoče – celo name.

In kako ne bi omenila še Jožeta! Ne razumem, zakaj odklanja male pozornosti, ki bi mu jih radi izkazali. Nasprotno, kot pravi kavalir mi vedno ponudi kavo, gre ponjo in mi jo prinese. Utrip življenja v Domu pa je zanj tabu tema. Le malo pove ali nič, o sebi pa res nič, čeprav mu usoda ni bila preveč naklonjena. Tega Jožko Pleško ne pokaže. Deluje dostojanstveno in obenem nekoliko na distanci. Nikoli se nisva zapletla v daljši pogovor. Občutek imam, da Jožko dovoli iti do »tu« in »dlje« ne. Pametna odločitev, Jožko!

Pa naj omenim še moji dolgoletni znanki in nekdanji sodelavki. Priznam, da me je malo presenetilo, ko sem ju srečala v Domu. Onidve pa se počutita dobro v domskem okolju in na zunaj ne kažeta nobene žalosti. Nasprotno, radi se pogovarjata in smejata. Rada prisedem k njima in spomnimo se časov mladinske organizacije in plesov ob nepozabnih Fenikseh.

Naš dobri znanec Roman Kopriva je najsrečnejši, kadar lahko zapoje bistriško himno ali kako drugo pesem, pa še prav lepo poje! Je tudi pravi mojster v reševanju križank, toda za vse mu kar zmanjkuje časa. V času aktivnega življenja je bil velik ljubitelj rož. Imel je najlep-

ši vrt v naši ulici. Izpod njegovih rok so zrasli zares lepi cvetovi. Ne vem, kaj jim šepeta, da ga rože ubogajo in mu povrnejo z bujnim cvetenjem. Zdaj neguje bršljanke na prijetnem balkonu.

Pa naj omenim še Franeta iz Dolnjega Zemona, ki rad pokaže prepustnico za prehod čez »zemenski« most v svojo vas. Poleg prepustnice pa potrebuje še vinjeto. Da je šel velikokrat »čez«, pričajo številni žigi na njej. Duhovito!

Ne morem opisovati vsakega posameznega domskega stanovalca, vendar je res, da je to pisana družina, ki ji ni tuje sodelovanje v domskih dejavnostih.

Kaj naj še napišem o Domu za starejše občane v našem mestu? Lahko napišem samo dobro, kajti od stanovalcev slišiš le pohvale in radi povedo, kako dobro jim kuha. Seveda pa so sestre zares dobre in požrtvovalne.

Kaj pa jaz? Še vedno upam in delam na ohranjanju zdravja, da bom lahko ostala tu, doma, med stariimi zidovi, pa čeprav so mrzli. Ampak ne vem, kako se mi bo to upanje tudi uresničilo. Včeraj sem spet, kot nešteto krat prej, s kolesom zapeljala na bankino in prav nedostojanstveno padla. So rekli mimoidoči: »Ja, pa kaj ne veš, koliko si stara, kaj misliš, da boš vedno preskakovala bankine?« Tisto, »koliko si stara«, mi ni preveč dobro sedlo na dušo, tudi če je res. Toda kolo bom še vedno vozila – moje kolesce, ki mi ga je nesebično podaril Bojan, da bom lažje »razmigevala« (bistrčanščina bi rekel gospod Vojko) vse zadnja leta polomljene sklepe in kosti. Če mi bo sreča mila ..., toda jaz in sreča – to je že druga zgodba.

Steklenička

*Steklenička z dudko malo
po prostoru poskakuje
iz rok v roke se seli.*

*Vsi člani družine hitijo
umiriti malo dete,
ki se dere in kriči.*

*A ta mali otrok vztraja,
zahteva svoje in ne popusti.*

*Zakaj nihče ne razume,
da hoče ven na sonce, zrak*

*med zelenje, šelestenje,
kjer se sliši ptičji glas.*

*Tam se vedno kaj dogaja,
se premika in beži,*

*,kjer dolgčas nikomur ni.
zunaj uživa malo dete
in se v naravi pomiri.*

Ana Seles

Sončno jutro

*Ko rano zjutraj sonce vstaneš
vsem nasmeh deliš.*

*Srečni smo, če te uzremo,
že dobre načrte kujemo.*

*Daješ nam moč, veselje
Obraze potegneš v nasmeh.
Še drugim dobroto delimo,
ker jo od tebe obilo dobimo.*

*Ko si ves dan z nami
veselja konca ni.*

*Venomer te hvalimo,
Ker se res lepo imamo.*

*Utrujenost se v zadovoljstvu izgubi,
če se le dobro delo komu podari.*

*Škoda bi bilo dan zapravljati
in lepe trenutke zamujati.*

Ana Seles

Mica

Mica je bila moja mama. Mica, lepo in kleno slovensko ime in če sedaj pomislim nanjo, ji je to ime res pristajalo, vendar vse skupaj ni bilo tako enostavno. Že pri krstu ga niso hoteli zapisati, češ da ni svetniško, ampak so zapisali Marija. Tako je bila v vseh uradnih dokumentih Marija.

Jaz sem bila ob tem malce zbegana. Mica se je tudi meni kot otroku zdelo malce nenavadno ime, recimo ime za kmetice. No, saj to je moja mama tudi bila v pravem pomenu besede, ampak sem vseeno raje uporabljala ime Marija, ker se mi je zdelo bolj gosposko. Posebno v šoli, ko so kar naprej sestavljali neke sezname in smo morali povedati ime očeta in ime matere, se mi je dobro zdelo, da mi ni bilo treba reči, da je moja mama Mica, ampak sem rekla, da je Marija. Po drugi strani pa se mi je zdelo, da ne govorim o isti osebi. Ime Marija je zvenelo res bolj imenitno, pa tudi bolj tuje, saj je bila moja mama za vse domače, vaščane, in znance vedno Mica Gržonova.

Zdaj vem, da je bilo Mica lepo in pravo ime za osebo, kot je bila moja mama – močna osebnost, bistra ženska, preudarna, poštena in le taka je bila lahko steber tako številne družine. Rodila je osem otrok in nas vse spravila h kruhu.

To so bili časi, ko so imeli rojstvo otrok za »božje delo«. Rodilo se jih je toliko, kolikor jih je dal bog

ali kakor je bila božja volja ... Ampak potem, ko so ti »božji otroci« hoteli jesti, biti obuti, oblečeni in jih je bilo treba spraviti h kruhu, je Bog nekako pozabil nanje in tako so morali starši celo življenje garati ter plačevati za redke užitke, ki jim jih je nudilo spočetje otrok. Bilo je, kot bi jim Bog naložil kazen za takšno početje.

Sploh ne vem, kdaj sta moja starša utegnila ujeti kakšen intimen trenutek zase, saj v vsem tem večnem direndaju v hiši nista bila nikoli sama – tudi ponoči ne, saj je vedno najmlajši spal na sredini med njima, na postelji poleg njune pa še ostali otroci.

Če pomislim na to, koliko se nas je rodilo pri nas, je moja mama večji del svojega življenja rojevala in dojila. V naši hiši je bil vedno živžav, veliko smeha, joka, veselja, jeze, kričanja, vpitja, smeha, pa tudi petja ... Kot najmlajša in najbolj razvajena sem imela zelo lepo otroštvo.

No, jaz sem prišla na svet zadnja. Mislim, da to ni bila kakšna posebna »božja volja« ampak prej »božja šala«, saj sem se rodila pri maminih petinštiridesetih letih kot osmi otrok.

Kakorkoli že, naj je bila to božja volja ali šala, hvaležna sem svojim staršem, da sem prišla na svet in da živim, kajti življenje imam neizmerno rada.

Breda Šircelj Grlj, Izola

Semanji dan

V mestu je semanji dan.

Obiskovalci tja hitijo, nakupa si želijo.

Vse se dogaja ob cesti, kupci in firbci

Trgovci imajo vse mogoče stvari :

obleke, čevlje, nogavice, copate,

kombinezone take in drugačne.

Majice in vrsto drugih stvari

Vse, kar ti oko poželi.

Otroška oblačila, obuvala, igrala...

Kako bi bili vnuki veseli !

Krasen pogled, vsega je na pretek,

a strah, ko je treba evre štet.

Mnogi si ogledujejo reči.

Veliko je želja, a jih stiska teži.

Marsikdo gre po ulici tja in nazaj.

Pokloni vljuden pozdrav,

znancu še kratek klepet

in že zapusti ta kraj.

Ana Seles

Ti vse zmoreš

Pesem moja,

veselje te prikliče,

žalosti se zjočeš,

pomladi cvetja natrosiš.

Sončnem zahodu

zlatom pozdraviš,

z oblaki poletiš kamor želiš.

Metuljem barve prešteješ,

mladi ljubezni

zvezde odkriješ!

Pesem ti vse zmoreš,

s teboj sem mlada,

kot si ti.

Vse ti potožim,

se zjočem, radostim, smejim!

Pesem moja – Ti vse zmoreš!

Nadja Gombač

Kotiček za križankarje

Tudi tokrat objavljamo nagradno križanko. Na označenih poljih v nagradni križanki boste dobili geslo.


Sponzorji tokratne križanke so:
Gostišče Hiša Primc,
Okrepčevalnica
Zemonska vaga Andrej Primc,
Gostilna pri Matetu.

Izžrebali bomo tri reševalce križanke, ki bodo prejeli nagrade sponzorjev.

Rešitev napišite na priložen kupon in jo do 1. decembra 2017 pošljite na naslov:

**Društvo upokojencev
Ilirska Bistrica
Bazoviška cesta 28
6250 Ilirska Bistrica**

SKANDINAVKA

| | | | | | | | | | | | | |
|-----------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------------------|-------------------------------------------|---------------------------------------------|---------------------------------|--------------------------------------|------------------------------------------|------------------------|----------------|------------------------------------------------------------|-----------------------------------|------------------------------------|
|  | | | | SESTAVIL: D.GRLJ | DEBEL ČLOVEK | NOV ODSTA- VEK | KRALJ (LAT.) | BARJ | KOVINA (IN) | NOČNI METULJ | GLAS OB STRELI | |
| | | | | PRIPADNIK VERSKÉ SEKTE V ANGLIJI | | | 1 | | | 7 | | |
| | | | | AMER. FILM. IGRALKA PARKER | | | | | | | | |
| | | | | AMER. GLASBE- NIK BEIDER- BECKE | | | | 5 - 3 | | | | |
| | | | | GLAVNI ŠTEVNIK | | | | SPODR- SLJAJ | | | | |
| | | | | SLOV. IGRALEC (GOJMIR) | | | | SLOV. SKL. (DANILO) | | | | |
| GRELNA NAPRAVA | | | | | | | | | | | | |
| | UDAREC Z NOGO | PREDMET JAJČAST E. OBLIKE | REKA V SEV. ITALJI NAŠ MISIJONAR | | | | | | ZAPREKA | MORSKI PREKOP | SREDO- ZEMSKA RAST- LINA | |
| TOLKALO | | | | 2 | | INDIJSKI KRALJ | | | | | | |
| | | | | | | NAPRAVA ZA MLETJE | | | | | | |
| RVAR | 9 | | | | | MRLIČ | | | | | 3 | |
| | | | | | | ODKRU- ŠENI KOSI KAMNINE | | | | | | |
| SLOV. IGRALEC (EVGEN) | 11 | | | | SLOV. GL. PEDAGOG (BOJAN) | | | | 10 | | | |
| | | | | | AVT. OZNAKA TURČIJE | | | | | | | |
| MESTO V ITALIJI (POKR. LAZIO) | | | | | | | DRUGO NAJVEČJE MESTO V ALŽIRIJI | | | | | |
| | | | | | | | PARTIZAN- SKA KAPA | | | | | |
| | ŠPANIJA (ORIG.) | VEČJA KMETIJA | | | | | 8 | ŽENSKI GLAS | | | | |
| | | KDOR VLADA | | | | | | VODNE ŽIVALI | | | | |
| PRVA ŽENSKA | | | 4 | AMARANT | | | | | | VOJAK TURŠKE VOJSKE | NEKDANJE IRANSKO PLEME | ŽENSKA OBLIKA IMENA RAJKO |
| | | | | IZRAELSKI POLITIK PERES | | | | | | | | |
| STANKO LORGER | | | ŠČETINEC | | | | | | | | | |
| | | | REKA NA ČESKEM IN V NEMČIJI | | | | | | | | | |
| SVETI JEZIK BUDISTOV | | | | | ODRASLA SAMICA KONJA | | | | | | | |
| | | | | | SREDICA, STRŽEN | | | | | | | |
| AMER. ZGODO- VINAR (RAMON) | | | | | | ZNAMENJE ZA DELJE.NJE BESED | | | | | | |
| | | | | | | EMIL MAŃOV | | | | | | |
| OBROBEK NA OBLAČILIH | | | 5 | | | | | | | RIMSKI KRALJ, GRADITELJ PRISTA- NIŠČA OSTIE | | |
| | | | | | | | | | | | | |
| PRIREDBA SKLADBE ZA ORKESTER | 12 | | | | | | | | | IME BALERINE CORAK | 6 | |

GESLO:

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12



Fotografiji: Neta Vergan

Mešani pevski zbor našega društva pod vodstvom Anamarije Surine nadaljuje s svojim poslanstvom. Tudi v tem letu uresničuje svoj letni načrt. Uspešno so nastopili na reviji Primorska poje. Na reviji upokojenskih pevskih zborov v Postojni pa so se uvrstili na republiško revijo pevskih zborov, ki je bila organizirana v okviru Festivala za tretje življenjsko obdobje konec septembra v Cankarjevem domu v Ljubljani. Ob tej priložnosti so nastopili tudi na medgeneracijskem odru skupaj s skupino mladih glasbenikov Rojčevih pet.



Izdajo revije so podprli:

Občina Ilirska Bistrica
Zavarovalnica Triglav
Društvo upokojencev Ilirska Bistrica
Tamara Rojc
Primož Rojc

Oblikovanje naslovnice: Edo Seles

Oblikovanje in grafična postavitev: Primož Rojc

Tisk: Birografika Bori, d.o.o., Ljubljana

Lektoriranje: Tamara Rojc

Naklada: 200 izvodov

Uredniški odbor:

Danica Pardo
Ivko Spetič
Vojko Čeligoj
Dimitrij Grlj
Franc Gombač

Uredniški odbor se zahvaljuje gospe Joži Knafelc za pomoč in sodelovanje pri razdeljevanju Jesenskih listov.

